

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ
ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Ενεργειακή Πολιτική και Ενεργειακή Ασφάλεια της Ε.Ε. : Δεδομένα και Προοπτικές

Επιμέλεια: Ευάγγελος Σπανός

Επιβλέπων καθηγητής: Δημήτριος Ξενάκης

Ρέθυμνο

2017

Περιεχόμενα:

Εισαγωγή.....5

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Κεφάλαιο 1

1.	Ιστορική Εξέλιξη της ενεργειακής πολιτικής.....	7
1.2	Η νομική βάση της ενεργειακής πολιτικής.....	10
1.3	Η αναγκαιότητα για μια ενιαία ενεργειακή ευρωπαϊκή πολιτική.....	12
1.4	Οι άξονες που επηρεάζουν την ενεργειακή πολιτική.....	14

Κεφάλαιο 2

2	Η Συνθήκη του ενεργειακού χάρτη.....	19
2.1	Η Λευκή Βίβλος.....	20
2.1.2	Η Πράσινη Βίβλος του 2000.....	21
2.1.3	Η Πράσινη Βίβλος του 2006.....	22
2.2	Οι οδηγίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με στόχο την ολοκλήρωση μιας ενιαίας ενεργειακής πολιτικής.....	24
2.3	Τα Διευρωπαϊκά Δίκτυα.....	28

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΤΗΣ Ε.Ε.

Κεφάλαιο 3

3.	Εννοιολόγηση της ενεργειακής ασφάλειας.....	33
3.1	Η ασφάλεια και η σύνδεσή της με την ενέργεια.....	35
3.2	Η ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού.....	36
3.2.1	Η ενεργειακή ασφάλεια των καταναλωτών και η ενίσχυση της θέσης του καταναλωτή μέσα στην Ε.Ε.....	38
3.2.2	Η ενεργειακή ασφάλεια της παραγωγής.....	39
3.3	Το παγκόσμιο σύστημα και η Ευρωπαϊκή ενεργειακή ασφάλεια.....	40
	Συμπεράσματα.....	44

Κατάλογος Γραφημάτων

Γράφημα 1, σελ. 16: Απεικόνιση της αύξησης της ζήτησης ηλεκτρικού ρεύματος από ισχυρές χώρες στον τομέα της ενέργειας.

Πηγή: Eurostat

Γράφημα 2, σελ. 30: Διαγραμματική απεικόνιση των δικτύων φυσικού αερίου.

Πηγή: Διαγράμματα Ευρωπαϊκού προγράμματος Inogate

Γράφημα 3, σελ.32: Διαγραμματική διασύνδεση των διασυνοριακών δικτύων ηλεκτρικού ρεύματος.

Πηγή: Joint Research Centre of European Commission

Κατάλογος Εικόνων

Εικόνα 1, σελ. 11: Ποσοστά μείωσης εκπεμπόμενων αερίων σύμφωνα με την υπογραφείσα συμφωνία του Πρωτόκολλο του Κιότο.

Πηγή: <https://energy-economy.wikispaces.com/Πρωτόκολλο>

+Κιότο

Συντομογραφίες - ακρωνύμια

Ε.Ε. : Ευρωπαϊκή Ένωση

Σ.Λ.Ε.Ε.: Συνθήκη Λειτουργίας Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ε.Κ.Α.Χ.: Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα

ΕΥΑΤΟΜ: Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας

Ε.Ο.Κ: Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα

Ο.Π.Ε.Κ.: Οργανισμός Εξαγωγών Πετρελαιοπαραγωγών Χωρών

Ε.Σ.Σ.Δ.:	Ένωση Σοσιαλιστικών Σοβιετικών Δημοκρατιών
Δ.Ε.Δ-Ε:	Διευρωπαϊκά Δίκτυα Ενέργειας
Δ.Ο.Ε.:	Διεθνής Οργανισμός Ενέργειας
Υ.Φ.Α:	Υγροποιημένο Φυσικό Αέριο
GATT:	Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου

Εισαγωγή:

Ένας αναντίρρητα βασικός και κρίσιμος παράγοντας της οικονομίας και της ασφάλειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι ο τομέας της ενέργειας. Η ομαλή, ασφαλή και προσιτή ροή της ενεργείας και εν γένει των ενεργειακών πόρων στα κράτη - μέλη είναι επιτακτική και αναγκαία όχι μόνο για την κάλυψη των εσωτερικών και εξωτερικών αναγκών τους αλλά και για την ευδοκίμησή τους.

Ήδη από το 2000 άρχισαν να εκφράζονται μέσα στους κόλπους της Ευρωπαϊκής Ένωσης από τα κράτη - μέλη ανησυχίες για την ενεργειακή αυτάρκεια αλλά και την έλλειψη που πολλές φορές παρατηρούνταν. Συνεπώς, η συμπερίληψη μιας ενιαίας ενεργειακής πολιτικής στην agenda της Ένωσης ήταν αναγκαία, αφού στο παρελθόν είχε προβάλλει πολιτική αδράνεια και σημαντική έλλειψη υλικοτεχνικών δομών αλλά και ιδιαίτερη έλλειψη συντονισμού. Την λύση ήλθε να δώσει η πλέον ρητή αναφορά του Άρθρου 194 της Συνθήκης της Λισαβόνας, αναφορές του οποίου εξασφάλιζαν περιβαλλοντικές ρυθμίσεις, τη δημιουργία και επέκταση του υπάρχοντος δικτύου μεταφορών αλλά και την πολύ σημαντική ρύθμιση μιας ενιαίας εσωτερικής αγοράς. Έτσι, μέσω της ενωσιακής αλληλεπίδρασης, τα κράτη - μέλη θα ενίσχυαν την ενεργειακή τους συνεργασία αλλά και την αντίστοιχη ευρωπαϊκή ενεργειακή ασφάλεια. Βασικοί στόχοι αποτελούν η εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς, η ενεργειακή αποδοτικότητα, η διασφάλιση συνεχούς ενεργειακού εφοδιασμού και η περαιτέρω δημιουργία και διασύνδεση των ενεργειακών εσωτερικών και εξωτερικών δικτύων.

Η φανερή όμως, αδυναμία της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την υλοποίηση μιας ενιαίας ενεργειακής πολιτικής, αρχίζει και καλύπτεται από τις πρωτοβουλίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η οποία επιθυμεί μια Ενεργειακή Ένωση δυνατή, αυτάρκη και πρωτοστατούσα σε όλα τα συγκεκριμένα δίκτυα. Το μεγαλύτερο όμως πρόσκομμα στην υλοποίηση και την εφαρμογή μιας ενοποιημένης και συνεκτικής ευρωπαϊκής ενεργειακής πολιτικής, δεν οφείλεται κατά κύριο λόγο στην ρύθμιση της εσωτερικής αγοράς αλλά στα συμφέροντα και στην οικονομική, πολιτική και γεωπολιτική ανομοιογένεια των μελών κρατών που άπτονται στα θέματα τις εξωτερικής ενεργειακής πολιτικής.

Οι πετρελαϊκές κρίσεις, τα γεγονότα στην Ουκρανία, η ομιχλώδης σχέση των τελευταίων ετών που έχει δημιουργηθεί μεταξύ Ρωσίας και Ευρωπαϊκής Ένωσης, η ρευστότητα που επικρατεί στην περιοχή της Μέσης Ανατολής αλλά και η ολοένα και αυξανόμενη τάση για την εύρεση και αξιοποίηση των κοιτασμάτων πετρελαίου και φυσικού αερίου στην ανατολική Μεσόγειο, οδηγούν την Ευρωπαϊκή Ένωση αλλά και τους υφιστάμενους ισχυρούς παίκτες στην επανεξέταση των δεδομένων και των προοπτικών που δημιουργούν άλλες χώρες παραγωγού και την επαναξέταση του μίγματος των χρησιμοποιούμενων πηγών και μορφών ενέργειας .

Λέξεις κλειδιά: Ενεργειακή πολιτική, ενεργειακή ασφάλεια, οικονομία της ενέργειας, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, αποθέματα Ανατολικής Μεσογείου.

Κεφάλαιο 1

1. Ιστορική Εξέλιξη της ενεργειακής πολιτικής

Γεννησιουργός πράξη για την επί του πρακτέου προσπάθεια ευρωπαϊκής ενοποίησης αποτελεί η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα. Η ίδρυση της Ε.Κ.Α.Χ., τον Ιούλιο του 1952 έλαβε σάρκα και οστά από τις χώρες της Ιταλίας, του Βελγίου, της Γαλλίας, της Γερμανίας, του Λουξεμβούργου και της Ολλανδίας. Σκοπό είχε την ανάληψη και διατήρηση - διαχείριση της παραγωγής και της εμπορίας του άνθρακα και του χάλυβα, υπό την κοινή όμως εποπτεία των προαναφερθέντων κρατών. Η προσπάθεια αυτή αποτέλεσε ένα προπομπό τη ευρωπαϊκής οικονομικής κοινότητας και την πρώτη φορά που κράτη της Γηραιάς Αλβιώνας προχωρούσαν σε οικειοθελή απώλεση της εθνικής τους κυριαρχίας σε περιορισμένο και στενά οριοθετημένο επίπεδο. Η πενταετία όμως που επακολούθησε, ήταν μια δραστική περίοδος για τα κράτη αυτά. Το 1955 αποτελεί σημείο τομής αφού τα κράτη αυτά επεδίωξαν την περαιτέρω ενίσχυση της συνεργασίας τους και ανακοίνωσαν τους κοινούς τους στόχους. Το 1954 λοιπόν, η Ευρωπαϊκή Αμυντική Κοινότητα καταρρέει με αποτέλεσμα το 1955 να συγκληθεί η συνδιάσκεψη στη Μεσίνα της οποίας αποτέλεσμα ήταν η Συνθήκη της Ρώμης το Μάρτιο του 1957. Το περιεχόμενο της τελευταίας προέβλεπε μια αυτάρκη και δυνατή ευρωπαϊκή κοινότητα αλλά και την πρωτοπόρα για την εποχή δημιουργία της ΕΥΡΑΤΟΜ, δηλαδή της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας. Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας λοιπόν, θεωρήθηκε ως την πρώτη πράξη μεταξύ των κρατών για μια κοινή ευρωπαϊκή ενεργειακή πολιτική που είχε ως απώτερο σκοπό την

εξεύρεση λύσεων στο ζήτημα των συμβατικών μορφών ενέργειας αλλά κυρίως στην δημιουργία υποδομών και έρευνας πυρηνικής ενέργειας, η οποία θα αποτελούσε το μέσο της ενεργειακής απεξάρτησης και αυτονομίας.¹

Το 1973, η προσπάθεια της Γαλλίας για τη δημιουργία μιας κοινής ευρωπαϊκής ενεργειακής πολιτικής στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής οικονομικής κοινότητας ναυάγησε αφού το Ηνωμένο Βασίλειο προέβαλλε ισχυρή αντίθεση στη θέση αυτή, με ακόλουθους της αντιμετώπισης του Ηνωμένου Βασιλείου την Γερμανία και την Ολλανδία. Το μοναδικό θετικό στοιχείο που προέκυψε από την Σύνοδο της Ε.Ο.Κ. στην Κοπεγχάγη, ήταν η δέσμευση για ένα βασικό συντονισμό που θα προέβλεπε τη σταδιακή προσαρμογή των χωρών σε συγκεκριμένους στόχους αλλά και την αξιολόγηση των εθνικών πολιτικών στα συγκεκριμένα ζητήματα. Ετέθησαν τρεις βασικοί στρατηγικοί κοινοί στόχοι και αφορούσαν την μείωση της αγοράς πετρελαίου με στόχο την άμβλυνση της ενεργειακής εξάρτησης τόσο από τις χώρες παραγωγής πετρελαίου όσο και από το ίδιο το πετρέλαιο, την έρευνα νέων πηγών παραγωγής ηλεκτρισμού και την απομείωση χρήσης πετρελαίου για την παραγωγή του ηλεκτρισμού και τέλος την βαθμιαία εξοικονόμηση ενέργειας με στόχο την ενίσχυση της ευρωπαϊκής οικονομίας αλλά και την προστασία του περιβάλλοντος². Τον ρόλο του ενεργειακού εφοδιασμού ήρθαν να συγκλονίσουν οι δύο φάσεις των πετρελαϊκών κρίσεων, τόσο του 1973-74 όσο και του 1979-1981. Τα κράτη αναγκάστηκαν τότε να αλλάξουν εκ ριζών το μίγμα του συνολικού τους ενεργειακού αποθέματος όσο και τις χώρες με τις οποίες συνεργάζονταν. Η αγορά του πετρελαίου πλέον δεν προέρχεται από κράτη μέλη του ΟΠΕΚ, Οργανισμού Εξαγωγών Πετρελαιοπαραγωγικών Χωρών³.

¹ http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/treaties_euratom_en.htm

² Γεννηματάς (2008), Ενέργεια και Πολιτική στη Νοτιοανατολική Ευρώπη και στον κόσμο. Αθήνα: Πεδίο. σ. 117

³ http://www.opec.org/opec_web/en/about_us/24.htm

Χαρακτηριστικό παράδειγμα της αποστροφής σε μη συμβατικές μορφές ενέργειας αποτελεί η Γαλλία, η οποία στράφηκε στη δημιουργία πυρηνικών αντιδραστήρων και υλικοτεχνικών μεθόδων και υποδομών αποθήκευσης πυρηνικής ενέργειας.

Η πετρελαϊκή κρίση του 1979 - 1981 δημιούργησε νέους δρόμους στα κράτη, με συνέπεια αρκετές ευρωπαϊκές χώρες να αναζητήσουν περισσότερη ποσότητα προς εισαγωγή, φυσικού αερίου, το οποίο θα τους βοηθούσε στην πετρελαϊκή απεξάρτηση. Χώρες λοιπόν, όπως η Γαλλία, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ιταλία, ήρθαν σε συμφωνία με την Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών για την αγορά μεγάλων ποσοτήτων φυσικού αερίου αλλά και για την κατασκευή των κατάλληλων υποδομών για την μεταφορά του. Στην αντίπερα όχθη όμως, οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής και ο Πρόεδρός τους Ronald Reagan αντιτάχθηκαν σφοδρότατα στην κίνηση αυτή, απαγορεύοντας σε κάθε αμερικανική εταιρεία την δημιουργία κατασκευής δικτύων μεταφοράς του φυσικού αερίου, του οποίου προέβλεπε το οποιοδήποτε κέρδος για την ΕΣΣΔ, απειλώντας παράλληλα και τις ευρωπαϊκές εταιρείες σωληνώσεων και τουρμπινών ότι θα υποστούν την παντελή έλλειψη πρόσβασης στην αμερικανική αγορά, τεχνογνωσία και τεχνολογία⁴. Η Συνθήκη της Λισσαβόνας είναι αυτή που δίνει την λύση στην ΕΕ και αναγάγει για πρώτη φορά την ενέργεια στους πρωταρχικούς στόχους της ευρωπαϊκής δραστηριότητας. Με αυτήν «η Ένωση αντικαθιστά και διαδέχεται την Ευρωπαϊκή Κοινότητα» (Άρθρο 10). Η απάντηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις ταλαντώσεις των ισορροπιών του status quo στον τομέα της ενέργειας βρίσκονται μέσα σε δράσεις που έχουν σκοπό την προστασία του περιβάλλοντος,

---

⁴ Τσακίρης, Θ., Η Γεωπολιτική Προϊστορία των Ενεργειακών Αντιπαραθέσεων Η.Π.Α.-Ρωσίας στην Ευρώπη και η Στρατηγική Σημασία του Ρωσό-Βουλγαρό-Ελληνό-Ιταλικού Αγωγού (South Stream), Κείμενα Ανάλυσης ΕΚΕΜ, σ. 2-3

την ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού και τον διάλογο με τις χώρες παραγωγής της ενέργειας⁵.

1.2 Η νομική βάση της ενεργειακής πολιτικής

Λύδια λίθος για τα ευρωπαϊκά κράτη οδεύοντας σταδιακά προς την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση αποτελούσε μονίμως η θέσπιση ενός ενιαίου συνόλου κανόνων που θα συνυπογράφονταν από όλα τα κράτη μέλη με σκοπό την οργάνωση και υλοποίηση μιας ενιαίας ενεργειακής πολιτικής. Η Ευρωπαϊκή Ένωση έως το 2007 με την υπογραφή της Συνθήκης της Λισαβόνας, εξέδωσε ποικίλλες και πολυπαραμετρικές αποφάσεις επάνω στα θέματα που άπτονται της ενέργειας, τις οποίες θα αναλύσουμε εκτενέστερα στη συνέχεια. Οι νομικές λοιπόν, διατάξεις που συγκαθορίζουν και συναποτελούν τη νομική της βάση είναι οι εξής:

Το Άρθρο 194 της Συνθήκης για τις λειτουργίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) οριοθετεί για πρώτη φορά το νομικό πλαίσιο για τον ενεργειακό χώρο και θέτει τους βασικούς στόχους της ευρωπαϊκής ενεργειακής πολιτικής. Τονίζει λοιπόν, πως είναι απαραίτητη η διασφάλιση της λειτουργίας της ενιαίας αγοράς και του ενεργειακού εφοδιασμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς και η παράλληλη προώθηση της ενεργειακής αποδοτικότητας με ταυτόχρονη ανάπτυξη νέων και ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Βασικό επίσης, ζητούμενο του συγκεκριμένου άρθρου είναι η επιταχυνόμενη διασύνδεση των

---

⁵ Μούσης Νίκος. «Η σημασία της ενέργειας για την Ευρώπη» στο *Ευρωπαϊκή Ένωση: δίκαιο, οικονομία, πολιτικές*, Πόλη: Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση, 2011

δικτύων με στόχο την μεγαλύτερη δυνατή μονομερής απεξάρτηση αλλά και την αποθήκευση των αναγκαίων ενεργειακών πορών ⁶.

Ειδικότερες διατάξεις που συναντούμε είναι εκείνες του Άρθρου 122 της ΣΛΕΕ, που προβλέπει έναν ασφαλή εφοδιασμό και των Άρθρων 170 - 172 της ΣΛΕΕ, τα οποία προβλέπουν την δημιουργία και την επέκταση διευρωπαϊκών ενεργειακών δικτύων. Πιο συγκεκριμένα, το Άρθρο 122 της ΣΛΕΕ προβλέπει τη δυνατότητα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου να θεσπίζει μέτρα με σκοπό την βελτίωση της οικονομικής κατάστασης ενός κράτους - μέλους και ειδικότερα αν το κράτος αντιμετωπίζει δυσχέρειες στον ενεργειακό εφοδιασμό. Επίσης, όπως προείπαμε τα Άρθρα 170 - 171 - 172 της ΣΛΕΕ τονίζουν την υποχρέωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης να ορίσει τους στόχους της και τις στρατηγικές της επιλογές που καλύπτουν τα κοινά συμφέροντα και σκοπούς των κρατών - μελών. Πρωτεύον στόχος είναι η προοδευτική διασύνδεση των δικτύων μεταφοράς αερίου και ηλεκτρισμού προκειμένου να αυξηθεί η ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η ανταγωνιστικότητα των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων που καταναλώνουν ενέργεια σε διεθνή κλίμακα ⁷. Αντιστοίχως με τις οδηγίες των Άρθρων 217 - 218 - 219 που ορίζουν τις σχετικές λεπτομέρειες των διακρατικών συμφωνιών αλλά και τους ρόλους του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ⁸.

Εν συνεχεία, το 1997, υπεγράφη το Πρωτόκολλο του Κιότο, το οποίο αποσαφηνίζει τον αναγκαίο και επιτακτικό περιορισμό των αερίων και του διοξειδίου του άνθρακα των εκβιομηχανισμένων χωρών που συμμετέχουν σε αυτό. Σύμφωνα με αυτό, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει αποφασίσει τα κράτη μέλη της να καταρτίζουν και να τηρούν συγκεκριμένα

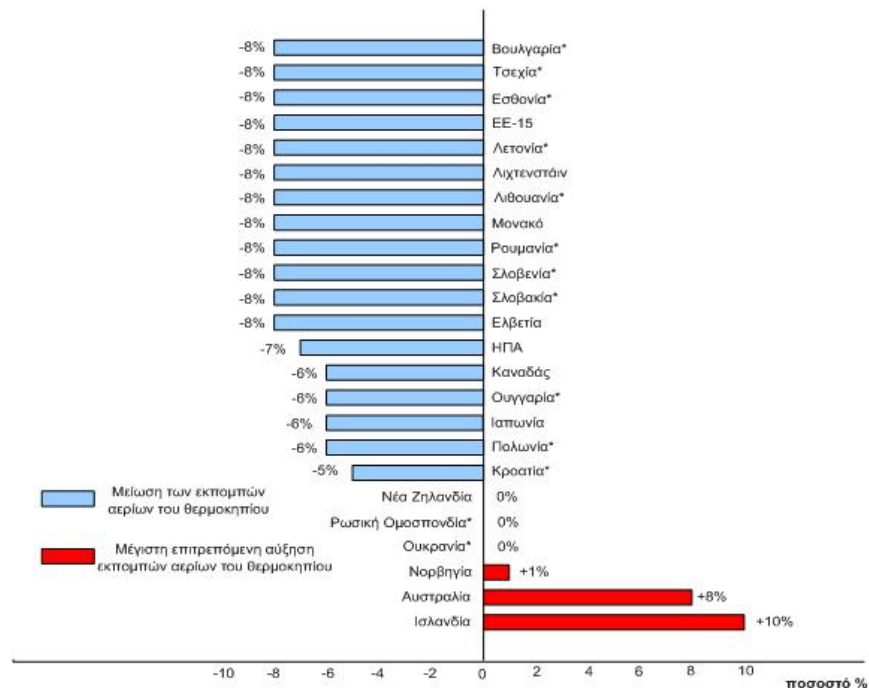
---

⁶ http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/el/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.7.1.html

⁷ http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/el/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.7.1.html

⁸ Επίσημη εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 30/3/10, C83/144 - C83/145

χρονοδιαγράμματα με εθνικά σχέδια κατανομής τα οποία θα προβλέπουν την συνολική ποσότητα των δικαιωμάτων εκπομπής, την κατανομή σε επίπεδο δραστηριότητας και την μεθοδολογία της κατανομής. Όπως παρατηρούμε και στον πίνακα, μπορούμε εύκολα να

* Χώρες που διέρχονται μεταβατική περίοδο προς την οικονομία της αγοράς

αντιληφθούμε τους λόγους που Ευρωπαϊκή Ένωση είναι έντονος υπέρμαχος του πρωτοκόλλου του Κιότο⁹, αφού οι εκπομπές έχουν μειωθεί κατακόρυφα σε κλίμακα τάξεως 5 με 8 %. Τέλος, η νομική βάση για τις περισσότερες χώρες στον τομέα της πυρηνικής ενέργειας, η συνθήκη της δημιουργίας της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, με τη συνθήκη αυτή επιδιώκει την προστασία των κρίσιμων υποδομών αλλά και την αυστηροποίηση της παραγωγής, χρήσης και εκμετάλλευσης της παραγόμενης ενέργειας με στόχο την μείωσή της και την στροφή των χωρών σε εναλλακτικές και ανανεώσιμες πηγές ενέργειας¹⁰.

1.3 Η αναγκαιότητα για μια ενιαία ενεργειακή ευρωπαϊκή πολιτική

Στις μέρες μας η ενέργεια είναι ένας σύνθετος και πολυπαραμετρικός παράγοντας που επηρεάζει άμεσα την οικονομία, την ασφάλεια και την κοινωνική έκφραση όλων

⁹ Οδηγία 2003/87/EK για τη θέσπιση συστήματος εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής αερίων θερμοκηπίου.
- <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=URISERV:l28012>

¹⁰ <https://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/en/h2020-section/euratom>

εκείνων των χωρών που βρίσκονται στην παραγωγική διαδικασία. Όλα αυτά, οριοθετούνται και μπορούν να υπάρξουν μετρήσιμα στοιχεία μόνο μέσω μιας ενεργειακής πολιτικής. Η αναγκαιότητα αυτή, λοιπόν, για τη δημιουργία μια ενιαίας ή έστω εθνικής ενεργειακής πολιτικής, στην εποχή που το πετρέλαιο ήταν φθινό και άφθονο, περίπου από τις αρχές του 1950 μέχρι και τα μέσα του 1970, δεν κατέστη δυνατή αφού τα κράτη δεν προέβλεπαν την μελλοντική αυτάρκεια αλλά και την ασφάλεια του ανεφοδιασμού, αφού οι μεγάλες πολυεθνικές που κατείχαν το μονοπώλιο της Μέσης Ανατολής ρύθμιζαν το μέγεθος της παραγωγής και της συνθήκες προσφοράς και ζήτησης, τόσο στις εισαγωγικές όσο και στις εξαγωγικές χώρες, ελέγχοντας έτσι τον βαθμό εξάρτησης μιας χώρας από την άλλη.

Μετά το τέλος του 1970 υπήρξε ένας τεράστιος μετασχηματισμός του status quo της πετρελαϊκής αγοράς αφού οι χώρες παραγωγής απέκτησαν ισχύ και τα αιτήματά τους ήταν υψηλότερα, με συνέπεια πολλές συμφωνίες να καταρρεύσουν και άλλες να τηρηθούν κατά το ήμισυ. Αντιλαμβάνεται λοιπόν, σταδιακά, το παγκόσμιο γίνεσθαι πως οι ανεπτυγμένες αλλά και αναπτυσσόμενες κοινωνίες χρήζουν αυξημένης ζήτησης για κατανάλωση ενεργειακών πόρων. Οι ορυκτοί όμως πόροι δεν θα επαρκούν για πάντα. Αυτομάτως, αυτό απαιτεί την ορθολογική τους χρήση, η οποία θα μπορέσει να εξασφαλίσει τη βιωσιμότητα των ατόμων και των κρατών σε βάθος δεκαετιών. Οι ρωγμές και οι προκλήσεις που προκύπτουν από ενεργειακά ζητήματα σε όλο το γεωγραφικό πλάτος και μήκος της Ευρώπης, δεν μπορούν να επιλυθούν μεμονωμένα. Εξαιτίας της πενίας αυτής για εξεύρεση λύσης, προκύπτει η επιτακτική ανάγκη της δημιουργίας μιας συνεργασίας και συγκάλυψης των μελών - κρατών μέσω μιας ενιαίας και αδιάρρηκτης ευρωπαϊκής ενεργειακής πολιτικής. Πρέπει λοιπόν, να αντιληφθούν τα κράτη - μέλη πως δεν είναι ένα μονομερές πρόβλημα που έχουν να αντιμετωπίσουν αλλά ένα ζήτημα μείζονος στρατηγικής σημασίας

που αφορά άμεσα την συνοχή και την συνεκτικότητα της ασφάλειας και της σταθερής οικονομίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Σύμφωνα λοιπόν με την απόφαση 21 της Ευρωπαϊκής οδηγίας, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, τόνισε πως “το έτος 2005 θα πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψιν ως σημείο εκκίνησης, διότι είναι το τελευταίο έτος για το οποίο διατίθενται αξιόπιστα στοιχεία για τα εθνικά μερίδια ενέργειας από τις ανανεώσιμες πηγές”¹¹. Αντίστοιχα το 2005, αξιωματούχος της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον τομέα της ενέργειας, εν ονόματι Audris Piebags, επεσήμανε πως “ για πρώτη φορά στην ιστορία αντιμετωπίζουμε δύο παράλληλους κινδύνους. Ο πρώτος αφορά την αυξημένη ζήτηση σε ενέργεια από τις αναδύμενες οικονομίες όπως η Κίνα και η Ινδία και ο δεύτερος το κατά πόσο καιρό θα διαρκέσει η αβεβαιότητα για τα αποθέματα σε πετρέλαιο και φυσικό αέριο”¹².

1.4 Παράγοντες και Άξονες που επηρεάζουν την ενεργειακή πολιτική

Η ασφαλής και φθηνή παραγωγή ενέργειας καθώς και η αποθήκευσή της και η μεταφορά της σε όλα τα διευρωπαϊκά δίκτυα είναι ένας πολύ σημαντικός παράγοντας της εξωτερικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και παράγοντας που θα καθορίσει σε μεγάλο βαθμό το μέλλον της. Πρωταρχικό λοιπόν μέλημα των κρατών - μελών αποτελεί η εξισορρόπηση της εξάρτησης από τις χώρες παραγωγής ορυκτών καυσίμων και ενεργειακών πόρων, του οικονομικού αντίκτυπου που διαφοροποιεί συνεχώς τις τιμές αλλά και την κρίσιμη φάση που διέρχεται ο κόσμος λόγω σοβαρών περιβαλλοντικών

---

¹¹ Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 5/6/2009, ΟΔΗΓΙΑ 2009/28/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Απριλίου 2009 σχετικά με την προώθηση της χρήσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές και την τροποποίηση και τη συνακόλουθη κατάργηση των οδηγιών 2001/77/EK και 2003/30/EK (Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ).

¹² A slippery European energy outlook, International Herald Tribune, 2005

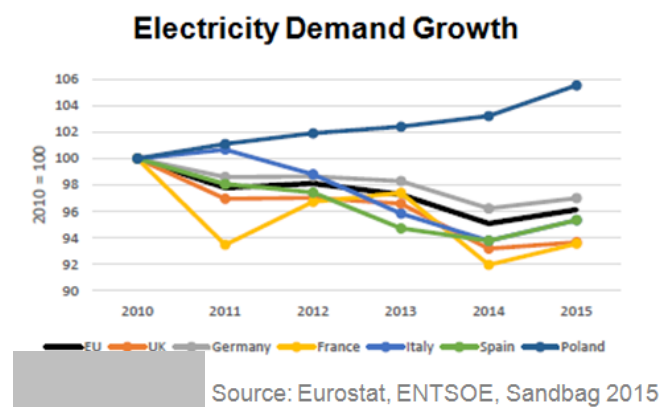
πορβλημάτων που προκύπτουν είτε από την αλόγιστη χρήση των ορυκτών καυσίμων είτε από τις τεράστιες ποσότητες εκπεμπόμενων αερίων. Αυτομάτως, καθίσταται επιτακτική η ανάγκη για την εξεύρεση, υλοποίηση και διατήρηση μιας ενιαίας ενεργειακής πολιτικής η οποία θα δίνει βάση σε τρεις πολύ συγκεκριμένους άξονες¹³. Την αειφορία, την ασφάλεια του εφοδιασμού και την ανταγωνιστικότητα. Όταν το 1973 τα κράτη ήρθαν αντιμέτωπα με την πετρελαϊκή κρίση και την παράλληλη οικονομική ύφεση της συγκεκριμένης δεκαετίας, για πρώτη φορά τέθηκε επί τάπητος η δυνατότητα συνέχισης πολιτικών απεριόριστης οικονομικής μεγέθυνσης αλλά και της στροφής σε πιο εναλλακτικές μορφές πηγών ενέργειας που θα οδηγούσαν σε βιώσιμη ανάπτυξη. Τα κράτη, ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών, η Παγκόσμια Ένωση Διατήρησης αλλά και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επί δύο δεκαετίες προσπαθούσαν να ορίσουν την βιώσιμη ανάπτυξη και τους στόχους της. Αυτό για πρώτη φορά συνέβη στο Ρίο της Βραζιλίας, στη Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών το 1992, όπου πάνω από 170 χώρες υπέγραψαν το πρόγραμμα της “Agenda 21” και τη Διακήρυξη του Ρίο για το περιβάλλον και την ανάπτυξη. Η “Agenda 21” ήταν παράγωγο αναλυτικών μελετών που καθόριζαν τις κατευθύνσεις και τους όρους της βιώσιμης ανάπτυξης. Η Ευρωπαϊκή Ένωση ενσωμάτωσε πρακτικώς τον όρο βιώσιμη ανάπτυξη στις πολιτικές της με την δημιουργία της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης και αργότερα με το Άρθρο 2 της Συνθήκης του Μάαστριχτ όπου γίνεται λόγος για ισορροπημένη ανάπτυξη των οικονομικών δραστηριοτήτων και τέλος με το Άρθρο 2 της Συνθήκης του Άμστερνταμ όπου πλέον γίνεται λόγος για αειφόρο ανάπτυξη των οικονομικών δραστηριοτήτων. Παρόλ’ αυτά, οι παρούσες πολιτικές πρακτικές στο ευρύ πεδίο της ενέργειας και των μεταφορών

---

¹³ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών - Ευρωπαϊκό Στρατηγικό Σχέδιο Ενεργειακών τεχνολογιών (σχέδιο ΣΕΤ), Βρυξέλλες, 22/11/2007

προβλέπουν αύξηση των εκπομπών του διοξειδίου του άνθρακα κατά 5 μονάδες έως το 2030 ¹⁴.

Όσο αφορά την ασφάλεια του εφοδιασμού, σύμφωνα με έκθεση της Διεθνούς Οργάνωσης Ενέργειας, η Ευρωπαϊκή Ένωση αυξάνει την ενεργειακή της εξάρτηση έως το 2030 για φυσικό αέριο σε ποσοστό 65%, ζήτημα που κρούει τον κώδωνα του κινδύνου καθώς θα εξαρτάται συνεχώς από τις χώρες παραγωγής. Σε άλλη έκθεσή της βλέπουμε πως η παγκόσμια ζήτηση πετρελαίου θα αυξηθεί έως 40% έως το 2030. Ένα δεύτερο λοιπόν ζήτημα που προκαλεί έντονο προβληματισμό όσο αφορά τη δυνατότητα αποθήκευσης αλλά και αλληλοκάλυψης των ενεργειακών αναγκών των χωρών σε περίπτωση που υπάρξει ενεργειακή κρίση. Τέλος, προβλέπεται αύξηση τάξεως 2% στη ζήτηση της ηλεκτρικής ενέργειας, η οποία είναι προαπαιτούμενο για οποιοδήποτε επενδυτικό σχέδιο στον τομέα της ενέργειας, αλλά και αναγκαία δομική ύλη παραγωγής ενέργειας παραπλεύρως οιαδήποτε άλλης. Στο παρακάτω γράφημα βλέπουμε τη σταθμισμένη αύξηση της ζήτησης ηλεκτρικής ενέργειας μεσοσταθμιαία τόσο ως προς την χρονική σειρά, όσο όμως και προς την ζήτηση του όγκου.

¹⁴ International Energy Agency Publications, “Co2 Emissions from fuel combustion - 2016 Edition - Key Co2 Emission Trends”

Ο επανακαθορισμός όμως, και η εγκαθίδρυση μιας πραγματικής εσωτερικής αγοράς για τα προϊόντα και το εύρος των υπηρεσιών είναι ζητούμενο της κοινής ενεργειακής πολιτικής καθώς και με τον τρόπο αυτό υπεισέρχονται στο πεδίο λήψης πολιτικών οι υπηρεσίες και τα προϊόντα του τομέα της ενέργειας. Εφόσον λοιπόν, εξασφαλιστεί ένα ευρύ άνοιγμα της ενεργειακής αγοράς καθαιρώντας τα προσκόμματα που προκύπτουν από το δημόσιο ή τον ιδιωτικό φορέα και ενισχύοντας ένα συγκεκριμένο πλαίσιο αρχών και κανόνων, μπορούμε έτσι να διασφαλίσουμε τους καλύτερους δυνατούς οικονομικούς όρους αλλά και την επάρκεια της ενέργειας για τους καταναλωτές πάσης φύσεως εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Είναι επίσης, αναγκαίο να σχηματιστεί ένα ενιαίο φορολογικό πλαίσιο τομέα της ενέργειας με ελαφρύνσεις στους ειδικούς φόρους κατανάλωσης μέσω της πραγματικής ολικής ενεργειακής ευρωπαϊκής οικονομίας. Αυτό θα ανοίξει το δρόμο για τον παραμερισμό των επιμέρους μονοπωλίων και την ενδυνάμωση της ανταγωνιστικότητας στο σύνολο της εσωτερικής ευρωπαϊκής αγοράς. Ένα ακόμα δεδομένα που κατέληξε ζητούμενο μέσα στους κόλπους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι η παράλληλη οικονομική ανάπτυξη και διάπλαση των κρατών. Αυτό δεν μπορεί να καταστεί δυνατό, εφόσον υπάρχουν λιγότερα ευνοημένες χώρες εξαιτίας της μη πρόσβασης στα αλληλοσυνδεδεμένα δίκτυα φυσικού αερίου και ηλεκτρισμού. Αυτό σημαίνει την περαιτέρω ανάπτυξη και δημιουργία διευρωπαϊκών ενεργειακών δικτύων που θα διέρχονται σε όλο το εύρος της εδαφικής επικράτειας των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η κίνηση αυτή θα συνεισφέρει στην προάσπιση του ήδη υπάρχοντος υγιούς ανταγωνισμού αλλά και στην επιπλέον ανάπτυξη του.

Προσπάθειες για την ευόδωση των αιτημάτων – ζητημάτων αυτών λαμβάνουν χώρα με την ευρωπαϊκή οδηγία του κανονισμού 254 / 2014 ¹⁵ της 26ης Φεβρουαρίου 2014 όπου η Επιτροπή των διευρωπαϊκών επενδυτικών σχεδίων ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος στους τομείς του φυσικού αερίου, του πετρελαίου και του ηλεκτρισμού καθώς και των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας δεσμεύεται για την ανάπτυξη βέλτιστων πρακτικών και την ενίσχυση της διαφάνειας του νομοθετικού πλαισίου του ενεργειακού συστήματος. Επιπρόσθετα, η επίτευξη των στόχων αυτών θα επέλθει συντομότερα και ευκολότερα μόνο όταν τα κράτη – μέλη εφαρμόσουν πλήρως το ευρωπαϊκό δίκαιο εσωτερικής αγοράς, γιατί η σημασία της εφαρμογής του είναι καθόλα ουσιαστική για την οικονομία και την ευημερία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των πολιτών της. Δυστυχώς όμως, η προσπάθεια αυτή δεν έχει βρει το επιθυμητό αποτέλεσμα καθώς τα κράτη – μέλη προβάλλω προσκόμματα στο όνομα της ασφάλειας του ενεργειακού εφοδιασμού διαφορετικές ανάγκες της ενεργειακής ζήτησης, με στόχο τη διατήρηση και εξυπηρέτηση του μονοπωλίου αλλά και των εθνικών κανονιστικών ρυθμίσεων που άπτονται στον τομέα της ενέργειας. Δομικό λοιπόν και βασικό ζήτημα αποτελεί η εξασφάλιση ενός ενιαίου πλαισίου εσωτερικής αγοράς που θα ρυθμίζει και θα διασφαλίζει την κάλυψη των ενεργειακών απαιτήσεων επί του συνόλου των κρατών - μελών, με παράλληλο υγιή ανταγωνισμό που θα προσφέρει φθηνή, ποιοτική και συνεχή ενέργεια.

---

¹⁵ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) αριθ. 256/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26ης Φεβρουαρίου 2014, σχετικά με την κοινοποίηση στην Επιτροπή των επενδυτικών σχεδίων σε ενεργειακή υποδομή εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, την αντικατάσταση του κανονισμού (ΕΕ, Ευρατόμ) αριθ. 617/2010 του Συμβουλίου και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 736/96 του Συμβουλίου

Κεφάλαιο 2

2. Η Συνθήκη του Ενεργειακού Χάρτη

Στις 25 Ιουνίου του 1990 γίνεται για πρώτη φορά η αναφορά της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ενέργειας στο πλαίσιο μιας συνδιάσκεψης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, η οποία θα είχε ως στόχο τη βελτίωση του συγκεκριμένου οικονομικό τομέα και των όρων εμπορίας της ενέργειας καθώς και την ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το Συμβούλιο λοιπόν, κλήθηκε να εξετάσει σοβαρά την πρόταση του τότε πρωθυπουργού της Ολλανδίας για ενεργειακή συνεργασία με διάφορες χώρες Ανατολικής Ευρώπης αλλά και της τότε ΕΣΣΔ. Σε συνέχεια λοιπόν της πρότασης αυτής, ένα χρόνο μετά συντάχθηκε ο Ευρωπαϊκός Ενεργειακός Χάρτης Ενέργειας. Οι διαδικασίες κατάρτισης των λόγω χάρτη ολοκληρώθηκαν στις 17 Δεκεμβρίου του 1991 στη Χάγη, όπου τα ευρωπαϊκά κράτη, η ΕΣΣΔ αλλά και κράτη του Οικονομικού Οργανισμού Συνεργασίας και Ανάπτυξης κατέληξαν σε συμφωνία. Πενηνταένα κράτη στον αριθμό τους δεσμεύτηκαν ρητώς να εξασφαλίσουν την υλοποίηση των στόχων του Χάρτη αλλά και να δεσμευτούν νομικά για την βιομηχανική συνεργασία των συνυπογεγραμμένων χωρών. Η συνεργασία αυτή, θα παρείχε νομικές επιταγές και εγγυήσεις που θα εξασφάλιζαν την αγαστή συνεργασία στον τομέα των επενδύσεων, του εμπορίου αλλά και της παραγωγής και μεταφοράς των ενεργειακών πόρων. Εξαίρεση στην συνθήκη αποτελούσαν οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής και ο Καναδάς όπου αποφάσισαν να μην μετέχουν καθόλου. Οι διατάξεις της συνθήκης¹⁶ αυτής, συγκεκριμενοποιούν κατά πολύ τους όρους συνεργασίας, στοχεύοντας σε ένα σταθερό περιβάλλον, στο οποίο οι χώρες θα μπορέσουν να αναπτύξουν σημεία

---

¹⁶ European Energy Charter Conference, Energy Charter Treaty, Annex 1, 17/12/1994

επαφής και να ενισχύσουν την κοινή συνεργασία αλλά την ενίσχυση της ασφάλειας των επενδύσεων κάθε κλίμακας που άπτονται στον τομέα της ενέργειας. Αποφασίστηκε επίσης, η περαιτέρω διασύνδεση με τις διατάξεις της GATT (Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου) αλλά και του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου με στόχο την αγορά και πώληση ενεργειακών υλών και εξοπλισμό μεταξύ των αντισυμβαλλομένων. Γίνεται επίσης ρητή αναφορά στην τήρηση της αρχής της ελεύθερης διαμετακόμισης χωρίς καμία διάκριση που θα αφορά την προέλευση της ύλης ή τον προορισμό της, καθώς και στην απαγόρευση διαφορετικών τιμών ίδιου προϊόντος αλλά και επιτηδευμένων καθυστερήσεων ή επιπρόσθετων φόρων. Τονίζεται δε, η απαγόρευση οποιασδήποτε παύσης ή μείωση της ροής ενεργειακών προϊόντων σε περίπτωση διαφωνίας των όρων διαμετακόμισης, πριν ολοκληρωθεί η διευθέτηση των ζητημάτων αυτών. Προωθούνται επίσης, με κάθε μέσο οι ενέργειες που δημιουργούν συνθήκες ενθάρρυνσης των παραγωγών και των καταναλωτών για πιο φιλική και χρηστή κατανάλωση της ενέργειας με απώτερο σκοπό την επίτευξη των στόχων της ενεργειακής αποδοτικότητας και τέλος την επίλυση οποιωνδήποτε διαφορών προκύψουν μεταξύ των κρατών ήταν εταιριών. Αξιοσημείωτο γεγονός δε, αποτελούν διατάξεις που διαμορφώνουν και επιτρέπουν την ίση αντιμετώπιση αλλά και προωθούν το κέρδος όλων των συμβαλλομένων στη συνθήκη κρατών, χωρίς να απεμπολούν μέρος της εθνικής τους κυριαρχίας, καθώς και την προώθηση της δυνατότητας που δίνεται στα συμμετέχοντα κράτη, να αναπτύξουν αυτά τα ίδια τους τρόπος διαχείρισης και εκμετάλλευσης των ενεργειακών πόρων.

2.1 Η Λευκή Βίβλος

Η Λευκή Βίβλος το 1996 ¹⁷ ήταν η πρώτη επίσημη προσπάθεια της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με στόχο τον καθορισμό των βασικών ευρωπαϊκών στρατηγικών ενεργειακών

---

¹⁷ Ψήφισμα της συμβουλευτικής επιτροπής της EKAX σχετικά με τη Λευκή Βίβλο «μια ενεργειακή πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης» (96/C 232/03)

στόχων. Οι στόχοι αυτοί ενσωμάτωσαν και τους στόχους της συνθήκης του Ευρωπαϊκού Ενεργειακού Χάρτη και συνέκλειναν σε τέσσερα βασικά ζητήματα. Την βέλτιστη επανασχεδίαση και υλοποίηση μιας ενεργειακής εσωτερικής αγοράς, τη μεγαλύτερη κατά δύναμιν και περιστάσεων ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού, την συνεχή προώθηση της έρευνας, της καινοτομίας και της ανάπτυξης νέων ενεργειακών τεχνολογιών αλλά και ενεργειακών μεθόδων και τέλος την περαιτέρω διάθεση διακρατικών και διαπεριφερειακών σχέσεων με απώτερο στόχο τη διεθνή συνεργασία ενεργειακά ζητήματα.

2.1.2 Η Πράσινη Βίβλος του 2000

Το Νοέμβριο του 2000, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημιούργησε την Πράσινη Βίβλο, η οποία αποτελούσε το πλαίσιο που για πρώτη φορά έθεσε επί τάπητος το θέμα του ενεργειακού εφοδιασμού. Για τον λόγο αυτό εκδόθηκαν συγκεκριμένες και σαφείς κατευθύνσεις και στόχοι διότι η αντιμετώπιση του προβλήματος του ενεργειακού εφοδιασμού επιβάλλει την εύρεση εναλλακτικών πηγών ενέργειας¹⁸. Ζητούμενο όμως του ενεργειακού εφοδιασμού αποτελεί η βιωσιμότητα του καθώς και η τήρηση των διαπιστεύσεων μιας μακροπρόθεσμης ενεργειακής στρατηγικής όπου θα προσφέρει την εξισορρόπηση των στρατηγικών παιγνίων του ενεργειακού εφοδιασμού της, έτσι ώστε να είναι εφικτή η αντιμετώπιση μιας ενεργειακής κρίσης ή επαυξημένης ενεργειακής ζήτησης εφόσον ολοκληρωθούν όλα τα στάδια διεύρυνσης Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ένας άλλος σκοπός της Βίβλου αυτής, είναι η συστηματική διαφοροποίηση της συνείδησης και το συνηθειών των καταναλωτών όσο και των κρατικών μεθόδων αξιοποίησης και

---

¹⁸ Commission Green Paper of 29 November 2000 Towards a European strategy for the security of energy supply [COM(2000) 769 final]

εκμετάλλευσης των ενεργειακών πόρων καθώς και η επιστροφή επίσης, στην παραγωγή εναλλακτικών μορφών και πράσινης ενέργειας που καταπολεμούν την κλιματική αλλαγή και την υπερθέρμανση πλανήτη. Τέλος, πρέπει να συνεχίσει να συμπεριλαμβάνεται μέσα στο ενεργειακό μίγμα η πυρηνική ενέργεια που όμως σε βάθος χρόνου θα πρέπει να επανεκτιμηθεί η προσφορά με τις προϋποθέσεις της. Επιπροσθέτως, το πετρέλαιο και φυσικό αέριο θα πρέπει συλλήβδην να ενταχθούν σε ένα ισχυρό μηχανισμό διασφάλισης στρατηγικών αποθεμάτων με παράλληλη δημιουργία νέων οδών διέλευσης ενέργειας, δίδοντας έτσι βασικά πλεονεκτήματα στην Ευρωπαϊκή Ένωση όσον αφορά το σταδιακό πολυμορφικό παίγνιο της ενεργειακής πολιτικής. Η Πράσινη Βίβλος του 2000 λοιπόν, είναι η απαρχή μιας σοβαρής ενεργειακής στρατηγικής με στόχο την ενεργειακή κάλυψη και την ασφάλεια των καταναλωτών της αλλά και την ασφαλή δημιουργία πολυπληθούς δικτύου αγοραστών, με στόχο την απομειωμένη εξάρτηση.

2.1.3 Η Πράσινη Βίβλος του 2006

Ήδη από την Συνθήκη του Ενεργειακού Χάρτη ορίστηκαν οι άξονες για μια κοινή ευρωπαϊκή ενεργειακή πολιτική, η οποία θα καθόριζε και τους όρους ανταγωνιστικότητας και εμπορίας της αγοράς. Έτσι, η Ευρώπη θα μπορούσε να διασφαλίσει τη θέση της στον οικονομικό και ενεργειακό τομέα απέναντι στο παγκοσμιοποιημένο διεθνές σύστημα. Η εισαγωγή λοιπόν, ενός ανταγωνιστικού πλαισίου στον τομέα του φυσικού αερίου έθετε τις βάσεις για μεγαλύτερη ενεργειακή ζήτηση, υψηλή ενεργειακή απόδοση και χαμηλή τιμή αγοράς σε κάθε είδους καταναλωτή. Η παράλληλη ύπαρξη της εσωτερικής ενεργειακής

αγοράς θα αποτελούσε τη διαφύλαξη ενός ανθεκτικού και προσαρμοστικού περιβάλλοντος σε συνθήκες κρίσεων καθώς θα υπήρχε αυτοματοποιημένη κάλυψη ενεργειακού εφοδιασμού και παράλληλη συνεχόμενη ροή τροφοδότησης φυσικού αερίου.

Παρόλη όμως, την νομική διαφύλαξη και την υποτιθέμενη αλληλοϋποστήριξη των ευρωπαϊκών κρατών, αναδείχτηκαν τρωτά σημεία που ανάγκασαν την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να θεωρήσει πως τα σημεία αυτά έπρεπε να αναθεωρηθούν εάν τα ευρωπαϊκά κράτη θέλουν να είναι ενεργειακά αυτόνομα και ανεξάρτητα. Τον Ιανουάριο λοιπόν του 2006, η Ρωσία διέκοψε την παροχή φυσικού αερίου στην Ουκρανία και σε κάποια άλλα κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, λόγω διαφωνίας στην τιμή χρέωσης του φυσικού αερίου. Η Ευρωπαϊκή Ένωση αντελήφθη τότε την μεγάλη ενεργειακή της εξάρτηση από ορισμένους προμηθευτές και δη την Ρωσία. Αποτέλεσμα της κρίσης αυτής ήταν η έκδοση της δεύτερης Πράσινης Βίβλου, τον Μάρτιο του 2006, εκδοθείσα από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή με στόχο μια ευρωπαϊκή στρατηγική για αειφόρο, ανταγωνιστική και ασφαλή ενέργεια¹⁹. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή λοιπόν, για να αντιμετωπίσει γρήγορα και αποτελεσματικά το ζήτημα έστρεψε να επανεξετάσει την υπάρχουσα νομοθεσία της ασφάλειας του εφοδιασμού επάνω στις πρώτες ύλες του πετρελαίου και του φυσικού αερίου²⁰, καθώς και να προτείνει συγκεκριμένα μέτρα με στόχο την υλοποίηση και περαιτέρω ολοκλήρωση της ευρωπαϊκής ενεργειακής πολιτικής. Ο πρώτος στόχος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αφορά την υλοποίηση και ολοκλήρωση των εσωτερικών αγορών φυσικού αερίου και ηλεκτρικής ενέργειας. Αυτό είναι εφικτό μόνο εάν αναπτυχθεί ένα ευρωπαϊκό δίκτυο του οποίου τις εξισορροπήσεις των τιμών θα αναλάβει μια ρυθμιστική αρχή, και μόνο αν υπάρξει ένα ενιαίο σχέδιο

---

¹⁹ Commission Green Paper of 8 March 2006: "An European strategy for sustainable, competitive and secure energy", http://europa.eu/legislation_summaries/energy/european_energy_policy/127062_en.htm

²⁰ Council Directive 2006/67/EC of 24 July 2006 "Imposing an obligation on Member States to maintain minimum stocks of crude oil and/or petroleum products", http://europa.eu/legislation_summaries/energy/external_dimension_enlargement/127071_en.htm

διασύνδεσης των εθνικών δικτύων, με στόχο να επενδυθούν χρήματα στις αντίστοιχες υποδομές. Επίσης, χρειάζεται μεγαλύτερη απελευθέρωση του τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας με στόχο την προσέλκυση επενδύσεων και την απότοκη κάλυψη της αυξημένης ζήτησης ρεύματος καθώς και την επίρρωση της ανταγωνιστικότητας των ευρωπαϊκών εταιρειών – βιομηχανιών με παροχή χαμηλής τιμής ενέργειας.

Η μόνη μέθοδος τήρησης και υλοποίησης της Πράσινης Βίβλου του 2006 είναι η αгаστή συνεργασία των κρατών - μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τους ενεργειακούς εταίρους. Για τον λόγο αυτό, η διαχείριση του ζητήματος της ενέργειας αποτελεί ουσιαστικά ζήτημα υψηλής εξωτερικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Προβλεπόταν λοιπόν, η δημιουργία μιας συμπαγούς ενεργειακής ευρωπαϊκής πολιτικής για την ενέργεια με αμοιβαίες υποχωρήσεις μεταξύ των κρατών και άμεσης επίλυσης των προβλημάτων, με παράλληλη παρότρυνση για συνεργασία των κρατών εκείνων που αποτελούν βασικούς παραγωγούς και καταναλωτές ενέργειας όπως η Κίνα, η Ινδία, οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής αλλά και η Ρωσία που αποτελεί τον βασικό ενεργειακό προμηθευτή της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

2.2 Οδηγίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με στόχο την ολοκλήρωση μιας ενιαίας ενεργειακής πολιτικής

Μετά τις πετρελαϊκές κρίσεις και την πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την ανάπτυξη περισσότερων επιλογών ενεργειακού εφοδιασμού και της ειδικής στόχευσης στο φυσικό αέριο, προέκυψαν άλλα σοβαρά ζητήματα που σταδιακά την οδήγησαν σε

έκδοση οδηγιών ή νομοτεχνικών πλαισίων με σκοπό τη βελτίωση των σχέσεων μεταξύ των κρατών στον τομέα της ενέργειας αλλά και την βελτιστοποίηση της ενεργειακής ασφάλειας και της εν γένει ενεργειακής πολιτικής. Χαρακτηριστικό παράδειγμα όμως, των προβλημάτων που προέκυψαν από την ένταξη του φυσικού αερίου στον ενεργειακό χάρτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι η διαχείρισή του από τα κράτη κατά τη δεκαετία του 1990. Το κράτος, ως μια εθνική εταιρία ήταν το μόνο υπεύθυνο για την εισαγωγή, μεταφορά, διανομή και πώληση του φυσικού αερίου, καθιστώντας το ως τον μονοπωλιακό παίκτη στο κράτος. Την “αδικία” αυτή έρχεται να καλύψει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή με την πρώτη ευρωπαϊκή οδηγία για δημιουργία Ευρωπαϊκής Αγοράς Φυσικού Αερίου (98 / 30 / ΕΚ), σύμφωνα με την οποία βασική επιδίωξη ήταν η δημιουργία μιας νέας νομικής βάσης που θα επέτρεπε την συμμετοχή “τρίτων μερών”, επιτυγχάνοντας έτσι την διαφάνεια και την αύξηση ανταγωνισμού²¹. Σε συνάρτηση με την επιτακτική ανάγκη υλοποίησης μιας ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πίεσε προς την πλήρη εφαρμογή της οδηγίας αυτής γρηγορότερα από το διακανονισθέν όριο καθώς και το 2004, σε συνδιάσκεψη που κάλεσε στη Βαρκελώνη, απελευθέρωσε πλήρως την αγορά του φυσικού αερίου για βιομηχανική δραστηριότητα και από το 2007 και έπειτα, όταν θα είχε ήδη εφαρμοστεί η οδηγία από όλα τα κράτη – μέλη, να ανοίξει και για τους υπόλοιπους τομείς της αγοράς.

Κατά συνέπεια, το 2003, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκδίδει την δεύτερη της οδηγία (2003 / 55 / ΕΚ), σύμφωνα με την οποία τίθεται το νομικό πλαίσιο, το οποίο πρέπει άμεσα να εφαρμοστούν τα κράτη-μέλη, καθώς ορίζονται και οι απαραίτητες ρυθμιστικές αρχές με σκοπό την ομαλή και διαφανή εποπτεία και λειτουργία της συγκεκριμένης αγοράς. Αφότου λοιπόν, με τις δύο πρώτες οδηγίες της, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είχε καταφέρει να

---

²¹ International Energy Agency, Development of competitive gas trading Continental Europe. How to achieve workable competition in European gas markets? Paris, 2008: OCDE/IEA, σ. 23

οριοθετήσει το νομικό πλαίσιο και τις δέσμες των αρμοδιοτήτων, σειρά έχει να ορίσει την νομοτεχνική διάσταση και ρύθμιση του εφοδιασμού με φυσικό αέριο των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Μέσω αυτής της οδηγίας λοιπόν²², ενισχυόταν η συνεργασία των φορέων εκμετάλλευσης των συστημάτων μεταφοράς αλλά και οι από κοινού συνεργασίες των φορέων διανομής και των φορέων εκμετάλλευσης. Προβλεπόταν η αύξηση της εγχώριας παραγωγής φυσικού αερίου και η ευελιξία παραγωγής του καθώς και η ενισχυόμενη χρήση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στο βιομηχανικό τομέα. Τονίστηκε επίσης, η επιτακτική ανάγκη επιτάχυνσης της δημιουργίας των υπολειπόμενων ενεργειακών δικτύων και η διασύνδεσή τους με τα ήδη υπάρχοντα, καθώς και η δημιουργία σταθμών αποθήκευσης υγροποιημένου φυσικού αερίου με σκοπό την ενεργειακή ασφάλεια και το ενεργειακό εφοδιασμό. Τέλος, αποφασίστηκε η επέκταση των επιλογών ενεργειακού εφοδιασμού με στόχο τη βέλτιστη ενεργειακή ανεξάρτηση και την συνεχή αξιολόγηση των κρατών-μελών μέσα από εκθέσεις που θα αποστέλλονται στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Μετά όμως από την κρίση που υπήρξε μεταξύ Ρωσίας και Ουκρανίας, οι αντίστοιχοι προβλεπόμενοι μηχανισμοί δε λειτούργησαν επαρκώς και αποδείχθηκαν αναποτελεσματικοί, με αποτέλεσμα την κατάργηση της οδηγίας 2004 / 67 / ΕΚ. Η πλήρης αποτυχία της οδηγίας αυτής προβλημάτισε αρκετά τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα οποία άρχισα να επιδιώκουν διμερείς συμβάσεις ή συμβάσεις πολυμερούς συνεργασίας. Το ζητούμενο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ήταν η κάλυψη όλων των κρατικών συμφερόντων στα νέα δεδομένα αλλά και η μέγιστη ενεργειακή ασφάλεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σύμφωνα πάντα με τις σύγχρονες προκλήσεις. Για το λόγο αυτό στις 28 Μαΐου του 2014, η

---

²² “Council Directive 2004/67/EC of 26 April 2004 concerning measures to safeguard security of natural gas supply”, http://europa.eu/legislation_summaries/other/127047_en.htm

Ευρωπαϊκή Επιτροπή απέστειλε ανακοίνωση²³ προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με θέμα την Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Ενεργειακή Ασφάλεια, σύμφωνα με την οποία θα λαμβάνονταν μέτρα για την διαφοροποίηση του εξωτερικού ενεργειακού εφοδιασμού, την εφαρμογή από όλα τα κράτη-μέλη του νομικού πλαισίου της εσωτερικής αγοράς ενέργειας καθώς και την ενθάρρυνση για την ανάπτυξη μεθόδων και τεχνολογιών ανανεώσιμων πηγών ενέργειας αλλά και εξοικονομητικών υποδομών. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επίσης, τόνισε την ανάγκη δημιουργίας προσομοιώσεων αντοχής ή αλλιώς stress test με αντικείμενο επικείμενες κρίσεις ενεργειακού εφοδιασμού στον τομέα του φυσικού αερίου, σε κάθε εδαφική επικράτεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με στόχο τη διαπίστωση αδυναμιών και πιθανών αναγκών που μπορεί ανα πάσα στιγμή να προκύψουν. Με τον τρόπο αυτό, θα μπορούσαν να σχεδιαστούν μηχανισμοί και αρχές όπου θα μπορούσαν άμεσα να καλύψουν τέτοια ζητήματα αλλά και να αναπτύξουν εναλλακτικά σχέδια όπως θα μπορούσε να ήταν η αύξηση των αποθεματικών του φυσικού αερίου και η αλλαγή παρόχου της ενεργειακής ύλης. Επιπροσθέτως, θα ήταν δυνατή η δημιουργία εκείνη του σχεδίου που θα επιτρέπει την αντικατάσταση του φυσικού αερίου από διαφορετικούς ενεργειακούς πόρους και τέλος θα ήταν επίσης δυνατή, η δημιουργία υποδομών έκτακτης ανάγκης και παροχής σχεδίου αξιοποίησης υφιστάμενων ενεργειακών αποθεμάτων ασφάλειας. Η οδηγία αυτή λοιπόν, εξηγεί γιατί η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ακόμα τόσο πολύ ενεργειακά εξαρτημένη, αλλά αναλύει κιόλας με μεθοδικό τρόπο όλα τα προαπαιτούμενα βήματα για τον δρόμο προς την ενεργειακή αειφορία και βιωσιμότητα της Ένωσης.

---

²³ Communication from the Commission to the European Parliament and the Council European Energy Security Strategy, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014DC0330&from=EN>

2.3 Τα Διευρωπαϊκά Δίκτυα

Μεγάλο παράγοντα οικονομικής και κοινωνικής ευημερίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτελούν τα δίκτυα μεταφορών, τηλεπικοινωνιών και ενέργειας. Για το λόγο αυτό δε νοείται ελεύθερη εσωτερική αγορά δίχως την ύπαρξη κοινού νομικού πλαισίου και σύγχρονων περιφερειακών και εθνικών υποδομών που θα μπορούν να υποστηρίξουν την ταχεία ανάπτυξη και τις επενδύσεις αλλά να σταθούν και ανταγωνιστικά στις περιφερειακές προκλήσεις. Είναι λοιπόν επιτακτική η ανάγκη της διασύνδεσης και της αλληλουχίας των δικτύων από τα πιο κεντρικά δίκτυα έως τα πιο απομακρυσμένα εδάφη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Έτσι, μόνο, θα μπορέσει να δημιουργηθεί το κατάλληλο κλίμα της ανταγωνιστικότητας, της απασχόλησης και της βιώσιμης ανάπτυξης στο εύρος της ενεργειακής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης²⁴. Η ιδέα των διευρωπαϊκών δικτύων είχε αρθεί υψηλά στην πολιτική ατζέντα ήδη από τη δεκαετία του 1980, όταν τα δίκτυα και οι υποδομές όμως τότε, σχεδιάζονταν με βάση τις ανάγκες των επιμέρους τότε ευρωπαϊκών χωρών. Τη νομική βάση απέκτησαν με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ και τη Λευκή Βίβλο, αλλά στην πραγματικότητα άργησαν να ευοδώσουν διότι η εξάρτηση που υπήρχε τότε από πολύ συγκεκριμένες χώρες, δεν επέτρεπε τη δημιουργία ενός ολικού ευρωπαϊκού ενεργειακού δικτύου. Η προοπτική αυτή αποτελεί την κατάλληλη αφορμή και αιτία υπερκερασμού των εσωτερικών και εξωτερικών προβλημάτων και διαφωνιών των κρατών-μελών, καθώς υπό το πρίσμα των δικτύων θα υπάρχει ευκολότερη διακρατική σύνδεση, προώθηση νέων τεχνολογιών, διασφάλιση του ενεργειακού εφοδιασμού με συνεχή παροχή ενεργειακών πόρων, αύξηση του συνολικού αριθμού των εσωτερικών

---

²⁴ Καμχής, (2007) Η ενοποίηση του Ευρωπαϊκού χώρου 1986-2006. Αθήνα: Κριτική. σ. 206

δικτύων με ποικιλία παρόχων που καθιστά τον βαθμό εξάρτησης από τρίτους παίκτες και χώρες μικρότερο.

Οι βασικοί στόχοι των Διευρωπαϊκών Δικτύων έχουν να ασχοληθούν κυρίως με μια σειρά βελτιώσεων της κοινωνικής πολιτικής και μια θετική αλληλεπίδραση του οικονομικού και πολιτικού τομέα που θα μπορέσει να ενισχύσει την ευημερία κάθε κράτους-μέλους. Σε έναν πρώτο βαθμό, η περαιτέρω προσέγγιση των λιγότερο ευνοημένων και νησιωτικών περιοχών της Ευρωπαϊκής Ένωσης για διασύνδεση με τα κεντρικά δίκτυα θα προσφέρει οικονομική ενίσχυση των αντίστοιχων περιοχών αλλά και κοινωνική συνοχή. Επίσης, η περαιτέρω και σταδιακή ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς με ορθολογικούς όρους παραγωγής, διανομής και χρήσης των ενεργειακών πόρων, θα αποφέρει μεγαλύτερη αυτάρκεια αλλά και εξοικονόμηση με στόχο την παροχή ενεργειακών αποθεμάτων ασφάλειας. Τέλος, η περαιτέρω διασύνδεση με τρίτες χώρες θα ενισχύσει την εξωτερική θέση της Ευρώπης, καθιστώντας την ως key role player στο διαμετακομιστικό εμπόριο αλλά και στη διαχείριση της ενέργειας μεταξύ Ασίας, Αφρικής και μέσης Ανατολής. Τα έργα αυτά χρηματοδοτούνται κυρίως από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων. Βασική στήριξη δίνεται κυρίως σε έργα υποδομών που αφορούν τον ηλεκτρισμό και το φυσικό αέριο καθώς αυτοί οι δύο πυλώνες απαιτούνται και εξυπηρετούν όλα τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ειδικότερα, τα έργα για το φυσικό αέριο περιλαμβάνουν δημιουργία αγωγών υψηλής πίεσης, υπέργειων και υπόγειων χώρων και μονάδων αποθήκευσης, οι οποίες θα είναι άμεσα συνδεδεμένες με τους αγωγούς καθώς και τους χώρους ολικής επεξεργασίας του υγροποιημένου φυσικού αερίου. Τα έργα που αφορούν τον ηλεκτρισμό περιλαμβάνουν τη δημιουργία γραμμών υψηλών τάσεων,

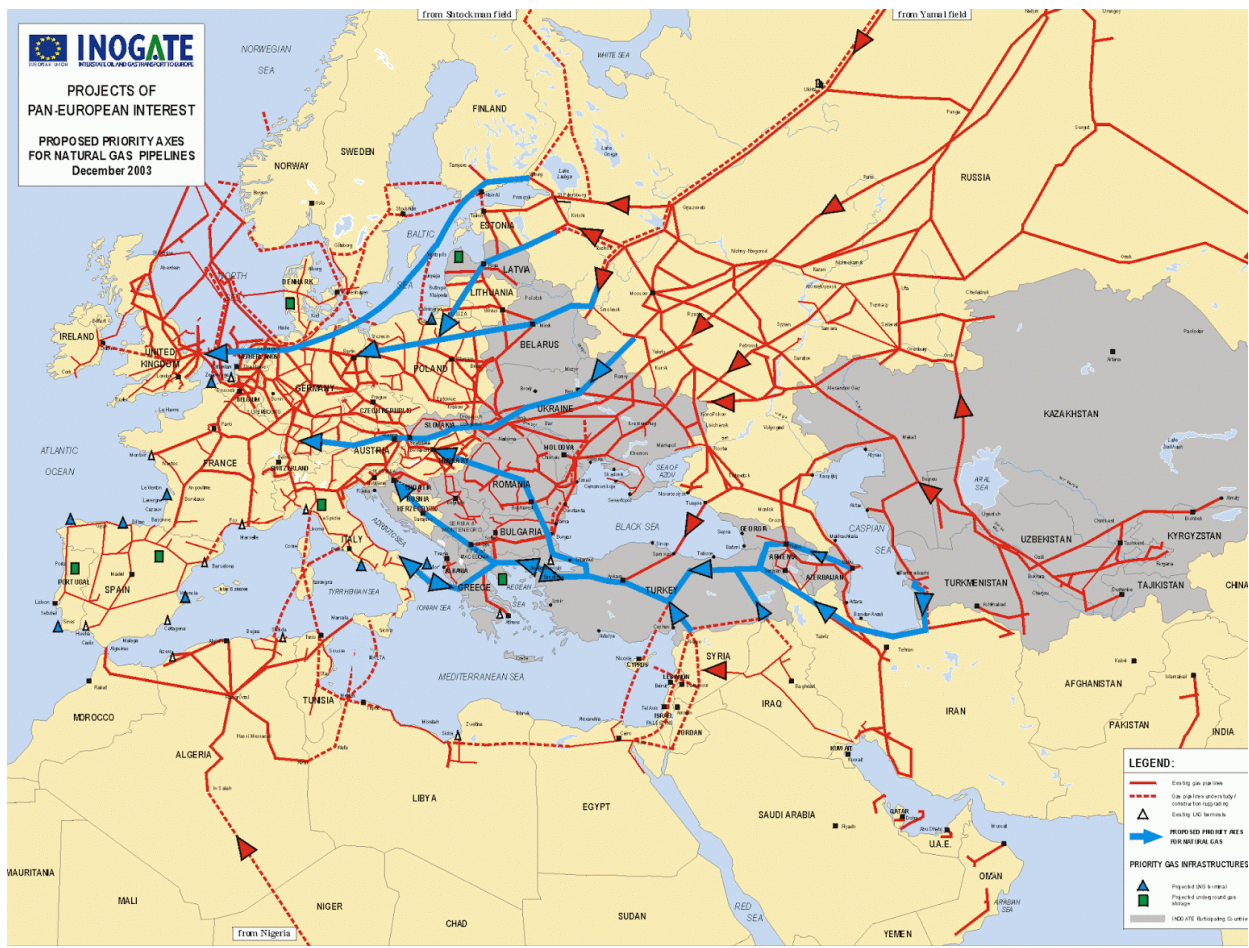
υποβρυχίων και υπέργειων ενώσεων περιφερειακής, διαπεριφερειακής και διεθνούς μεταφοράς καθώς και σύγχρονα αυτοματοποιημένα συστήματα προστασίας και έλεγχου.

Ο τομέας του φυσικού αερίου είναι αισθητά ανερχόμενος αλλά δυστυχώς λίγα μόνο από τα προβλεπόμενα έργα έχουν υλοποιηθεί. Έως σήμερα έχουμε παραδομένα έργα όπως αυτά της διασυνοριακής διασύνδεσης Ελλάδας – Τουρκίας – Βουλγαρίας και οι σταθμοί διαχείρισης υγροποιημένου φυσικού αερίου στις χώρες της Ισπανίας, της Γαλλίας και του Βελγίου. Από το 2006 όμως, και με την μετέπειτα οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου²⁵, το ενδιαφέρον της Ένωσης στρέφεται στη λεκάνη της ανατολικής Μεσογείου και της Κασπίας θάλασσας, όπου η περιοχή είναι αρκετά ανεκμετάλλευτη και πλήρης ενεργειακά αποθέματα. Για το λόγο αυτό προτάσσονται προς υλοποίηση ή ολοκλήρωση ορισμένα βασικά έργα²⁶. Η ολοκλήρωση του αγωγού Nord stream, όπου θα παράσχει ένωση μεταξύ Ρωσίας και Γερμανίας μέσω της Βαλτικής θάλασσας και η διασύνδεση του με άλλο δίκτυο το οποίο θα καταλήγει στην Πολωνία, την Τσεχία και την Σουηδία. Απομένει επίσης, Η ολοκλήρωση των αγωγών Ναμπούκο όπου θα δημιουργήσει επιμέρους συνδέσεις και γενική διασύνδεση των χωρών της Τουρκίας – της Βουλγαρίας – της Ρουμανίας – της Ουγγαρίας και της Αυστρίας. Τέλος, απομένει η ολοκλήρωση των έργων του διαβαλκανικού αγωγού που θα συνδέει την Ελλάδα με τη Σερβία και την Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας καθώς και με την άμεση διασύνδεση του με την Βοσνία, την Κροατία, την Σλοβενία και την Αυστρία. Εν συνεχεία, σοβαρό ζητούμενο αποτελεί η υλοποίηση του αγωγού της ανατολικής Μεσογείου όπου θα συνδέει την Αίγυπτο με τη Λιβύη και την Ιορδανία και κατ' επέκταση συνδέσεις που θα οδηγούν στη Συρία, το

---

²⁵ Στροφή του ενεργειακού ενδιαφέροντος στην Ανατολική λεκάνη της Μεσογείου και την Κασπία θάλασσα, http://europa.eu/legislation_summaries/energy/internal_energy_market/127066_en.htm

²⁶ Ramboil Oil & Gas, (2008), TEN-Energy Corridors for Energy Transmission, Prepared for the European Commission, σ. 112-131

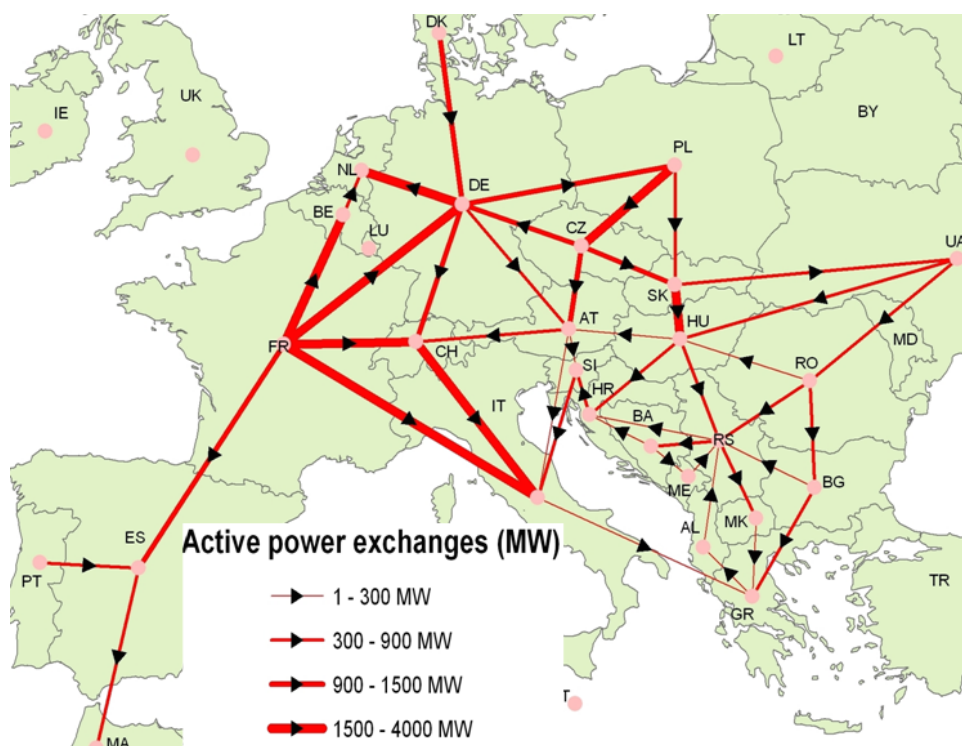
Διαγραμματική απεικόνιση των δικτύων φυσικού αερίου.

Πηγή: Ευρωπαϊκή Ένωση, πρόγραμμα Inogate

Λίβανο, την Τουρκία και την Κύπρο. Τέλος, απομένει η δημιουργία τερματικών σταθμών υδροποιημένου φυσικού αερίου στις χώρες της Πορτογαλίας, της Ελλάδας, της Ιταλίας και της Αιγύπτου καθώς και στη δημιουργία αντίστοιχων σταθμών αποθήκευσης υδροποιημένου φυσικού αερίου τόσο στις προαναφερθείσες χώρες εκτός της Αιγύπτου, όσο και σε τερματικούς σταθμούς που θα δημιουργηθούν στη Δανία, στη Λιθουανία, στη Γαλλία και στην Πολωνία.

Παραπλεύρως, τα έργα που έχουν αναπτυχθεί και υλοποιηθεί στον τομέα του ηλεκτρισμού είναι πολύ περισσότερα καθώς βρίσκονται σε πλήρη λειτουργική ισχύ. Μεγάλη επιτυχία αποτελεί το έργο διασυνοριακής σύνδεσης Γαλλίας - Βελγίου και Ιταλίας – Αυστρίας – Σλοβενίας όπου επέτρεψε την υπόλοιπη ευρωπαϊκή ηλεκτρική διασύνδεση. Μετά έργα αυτά λοιπόν, επετεύχθη η περαιτέρω ενίσχυση του ηλεκτρικού συστήματος

μεταξύ Ιταλίας - Γαλλίας - Ελβετίας και η διασυνοριακή διασύνδεση μεταξύ της Γαλλίας, της Ισπανίας και της Πορτογαλίας. Επιπροσθέτως, σημαντικό ζητούμενο για την δημιουργία διευρωπαϊκών δικτύων αποτελούσε και η ποιοτική αναβάθμιση των Βαλκανίων. Σημαντικός βαθμός επιτυχίας αποτελεί η πλήρης διασύνδεση των βαλκανικών χωρών με την Τουρκία. Τέλος, έχει επιτευχθεί η διασυνοριακή διασύνδεση ηλεκτρικού ρεύματος σχεδόν όλων των δυτικών και βορείων ευρωπαϊκών χωρών με υπάρχοντα δίκτυα που συνδέουν την Γερμανία με την Δανία, τη Σουηδία και τη Νορβηγία αλλά και ένα άλλο δίκτυο που συνδέει την Ουγγαρία με την Σλοβακία, την Αυστρία και την Τσεχία. Μεγάλο δε, επίτευγμα της εξωτερικής ενεργειακής πολιτικής αποτελεί η διασύνδεση της Ισπανίας με ξεχωριστά δίκτυα με το Μαρόκο, την Αλγερία και την Τυνησία. Τα δε έργα που προτείνονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή προς αποπεράτωση είναι η ενίσχυση του ηλεκτρικού δικτύου μεταξύ του Μαρόκο και της Ισπανίας αλλά και η διασύνδεση της τελευταίας με απευθείας σύνδεση με την Αλγερία, καθώς και η δημιουργία δύο διαφορετικών υποθαλάσσιων δικτύων που θα συνδέουν την Ιταλία με την Τυνησία και την Ιταλία με την Λιβύη αντίστοιχα.

Κεφάλαιο 3

3. Η εννοιολόγηση της ασφάλειας

Συχνά μέσα στο πλαίσιο των διεθνών σχέσεων υπάρχουν μεγάλες διαφορές στις εννοιολογήσεις των όρων με σκοπό την επικράτηση ενός που θα αξιοποιηθεί ποικιλοτρόπως. Στην παρούσα φάση, η έννοια της ενεργειακής ασφάλειας έχει προκαλέσει ποικίλες οριοθετήσεις της αλλά σε ένα γενικό πλαίσιο θα μπορούσαμε να την ταξινομήσουμε σε δύο βασικές κατηγορίες. Η “κλασική” είναι εκείνη που εγκολπώνει τις προσεγγίσεις που θεωρούν βασικό παράγοντα διατήρηση ασφαλείας και της υλοποίησης των όποιων βλέψεων με την στρατιωτική δύναμη, η οποία θα μπορεί να διαφυλάξει την ύπαρξη ενός κράτους ή μιας ένωσης κρατών, την οικονομική ευημερία αυτών, την κοινωνική συνοχή αλλά και τη διατήρηση των εδαφών. Ο συλλογισμός αυτός λοιπόν, αντιστοιχεί στην δυνατότητα των κρατών να ελέγχουν ή να χρησιμοποιούν τη στρατιωτική τους δύναμη με βάση των έμψυχων και υλικών πόρων που διαθέτει με σκοπό τη διατήρηση και κατοχύρωση της κυριαρχίας. Στην αντίπερα όχθη, συναντούμε μια πιο ελαστική και ουμανιστική διάσταση, όπου το ενδιαφέρον της έννοιας δεν επικεντρώνεται τόσο στις στρατιωτικές ικανότητες των κρατών, αλλά σε μη κρατικούς δρώντες και δη στην κατοχύρωση της ανθρώπινης ασφάλειας, όπου εκεί το κράτος θα μπορεί να εξασφαλίσει αδιάκοπη και αξιόπιστη παροχή ενέργειας στους πολίτες του με σκοπό την εξασφάλιση

των στόχων τους σε μια φιλελευθεροποιημένη οικονομία αλλά και της κοινωνικής συνοχής. Συνεπώς, ο τρόπος που αντιλαμβάνεται κανείς την έννοια της ενεργειακής ασφάλειας ποικίλει ανάλογα την θέση που κατέχει σε ένα πλαίσιο αξιών. Αυτό συμβαίνει διότι η ενέργεια και η ασφάλεια της είναι ένα παίγνιο το οποίο περιλαμβάνει αρκετούς δρώντες, οι οποίοι αποσκοπούν σε συνεχή μεγιστοποίηση των θέσεών τους. Η ενέργεια επίσης, χρειάζεται δυο πλευρές, τους παραγωγούς και τους καταναλωτές. Για να το εξετάσουμε χρειάζεται να δούμε τα βήματα που γενικώς ακολουθούνται. Οι κύριες χώρες παραγωγής πετρελαίου και φυσικού αερίου έχουν ως βασικό αίτημα την εξασφάλιση των κερδών και της ζήτησης ως αναπόδραστο μέρος του όποιου διαλόγου χρειαστεί να γίνει για την ενεργειακή ασφάλεια, καθώς επίσης θεωρούν πως πρέπει να έχουν την *a priori* πρόσβαση σε νέα αποθέματα, με δυνατότητες δημιουργίας νέων υποδομών, που κατ' εκείνους θα δημιουργούν συνεχείς επενδύσεις και θα εγγυώνται την ενεργειακή ασφάλεια.

Επιπροσθέτως, η ανησυχία των αναπτυσσόμενων χωρών είναι συνεχείς καθώς δεν είναι σε θέση να γνωρίζουν για τη δυνατότητα του ενεργειακού εφοδιασμού τους εξαιτίας των συνεχόμενων διακυμάνσεων αλλά και γενικής ανισορροπίας των τιμών, ειδικότερα δε όταν δεν κατέχει αυξημένη πιστοληπτική ικανότητα. Οι επιχειρήσεις από την πλευρά τους, επιθυμούν την συνεχή τους επέκταση σε όλο το δίκτυο και οι καταναλωτές την συνεχή πρόσβαση σε ενεργειακή ύλη, στα φυσιολογικά επίπεδα των τιμών ανά κράτος, διότι αν δεν υπάρχει δυνατότητα αυτή τότε προκαλείται μεγάλη κοινωνική αναταραχή. Το ζήτημα λοιπόν, της πολυμορφικότητας των πηγών ανεφοδιασμού και των τιμών είναι βασικά δομικά χαρακτηριστικά της ενεργειακής ασφάλειας. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν η περίοδος πετρελαϊκής κρίσης, όπου το πετρέλαιο ήταν ικανό να διαλύσει πτυχές κρατικής και πολιτικής κυριαρχίας και της κρίσης του 2006 που προέκυψε μεταξύ

Ρωσίας και Ουκρανίας για το φυσικό αέριο, ζήτημα που υπέδειξε ότι το φυσικό αέριο αποτελεί ένα πολύ δυνατό όπλο της ρωσικής εξωτερικής πολιτικής αλλά και τρωτό σημείο της ευρωπαϊκής ενεργειακής πολιτικής σε ζητήματα που αφορούν την εξάρτηση. Συνοψίζοντας, διαπιστώνουμε πως η ενεργειακή ασφάλεια κρίνεται από ζητήματα τεχνολογικών εξελίξεων, από τη δυνατότητα κατοχής ή απόκτησης αποθεμάτων ενεργειακών πόρων ασφαλείας, την αντιμετώπιση ή μη του κινδύνου διακοπής ενεργειακού ανεφοδιασμού και της ασφάλειας των υποδομών αλλά και την ορθή εκμετάλλευση των στρατηγικών ενεργειακών αποθεμάτων.²⁷

3.1 Η ασφάλεια και η σχέση της με την ενέργεια

Το ζήτημα της ενέργειας είναι άρρηκτα συνυφασμένο με την έννοια της ασφάλειας. Οι ορθολογικοί δρώντες του διεθνούς συστήματος οφείλουν να διασφαλίσουν τα συμφέροντά τους έναντι διαφόρων αρνητικών εξελίξεων και απειλών που μπορεί να προκύψουν. Οι κίνδυνοι αυτοί μπορεί είτε να έχουν να κάνουν με προβλήματα στην προμήθεια ενέργειας ή τον αποκλεισμό από τους προμηθευτές δημιουργώντας ζητήματα ενεργειακής επιβίωσης με συνεπακόλουθους κινδύνους στην οικονομία, είτε με πιθανές απειλές ένοπλων επεμβάσεων που δύναται να προέρχονται τόσο από τρομοκρατικές οργανώσεις όσο και από μία εχθρική ξένη δύναμη, που θα μπορούσαν να επιφέρουν καίρια χτυπήματα στο ενεργειακό σύμπλεγμα όπως είναι παραδείγματος χάριν οι αγωγοί και οι αποθηκευτικοί σταθμοί. Επομένως, κύριο μέλημα μιας κρατικής εθνικής οντότητας ή μιας

---

²⁷ D Yergin, “Ensuring Energy Security. Old Questions New Answers”, *Foreign Affairs*, p. 69, http://www.un.org/ga/61/second/daniel_yergin_energysecurity.pdf

ένωσης κρατών είναι η εγγύηση της αποτροπής ή ακόμα και της επιθετικής αντιμετώπισης με σκοπό να νικήσει τους προσβαλλόμενους παραπάνω κινδύνους, διασφαλίζοντας και προφυλάσσοντας έτσι, τα μονομερή ή πολυμερή συμφέροντα τους.

Η ενέργεια λοιπόν αποτελεί ένα παράγοντα ισχύος αφού καθορίζει μεγάλο μέρος της οικονομίας και εν συνεχεία μετασχηματίζεται σε συντελεστή σκληρής ισχύος, αφού πρόκειται για έναν από τους βασικούς παράγοντες της οικονομικής και κοινωνικής βιωσιμότητας και ασφάλειας των κρατών. Επομένως, η χρηστή και στρατηγική διαχείριση της ενέργειας και των πόρων της, δε διασφαλίζει μόνο τον ενεργειακό εφοδιασμό και την κάλυψη των αναγκών αλλά λειτουργεί και ως μοχλός πολιτικής πίεσης σε περιοχές στρατηγικής σημασίας, ως παράμετρος εξασφάλισης διεθνών συμμαχιών καθώς και θεμέλιο λίθος μιας ευημερούσας οικονομίας και ανάπτυξης με παράλληλη ενεργή και επικερδής εξωτερική ενεργειακή πολιτική.

3.2 Η ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού

Όπως αναλύθηκε και στο πρώτο μέρος της εργασίας, βασικό συστατικό για την λειτουργικότητα και απόδοση μιας ενεργειακής πολιτικής αποτελεί η ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού. Έτσι, εξασφαλίζεται η συνεχής παροχή διάφορων ενεργειακών πόρων σε ποσότητες που ικανοποιούν τη ζήτηση, με τιμές οποίες θα έχουν λογικές διακυμάνσεις στο σταθερό περιβάλλον. Η εξασφάλισή της λοιπόν, είναι ζητούμενο για την οικονομική και κοινωνική ευημερία ενός κράτους. Αρκετές φορές όμως, δύνανται τα κράτη να αντιμετωπίζουν μακροπρόθεσμα ή βραχυπρόθεσμα ζητήματα, με αποτέλεσμα να μην

μπορούν πάντα να εξασφαλίζουν τον επιθυμητό βαθμό κάλυψης των ενεργειακών τους αναγκών. Η ενεργειακή ασφάλεια λοιπόν, αποτελεί ένα πολυπαραμετρικό αποτέλεσμα των δρώντων και την ικανότητα που επιδεικνύουν στη διαχείριση των κινδύνων, με στόχο τη μείωση των επικίνδυνων παραγόντων και τη ρύθμιση των δυσμενών τάσεων της οικονομίας και ειδικότερα της ενέργειας στο σύνολό της. Σύμφωνα επίσης, με τον Διεθνή Οργανισμό της Ενέργειας, η ενεργειακή ασφάλεια είναι ένα θεμελιώδες δημόσιο αγαθό, όπου τόσο οι καταναλωτές όσο και οι προμηθευτές έχουν την αμέριστη ευθύνη της διασφάλισης του ενεργειακού εφοδιασμού²⁸.

Είναι πολύ σημαντικό να λάβουμε υπόψιν την μελέτη το Διεθνούς Οργανισμού Ενέργειας, η οποία αναλύει τους περαιτέρω κινδύνους που ενυπάρχουν στο και από το φυσικό αέριο²⁹, τονίζοντας δε πως η ενεργειακή ασφάλεια και οι προβλεπόμενοι όροι λειτουργικότητάς της είναι ένας δρόμος βελτίωσης των συνθηκών της αγοράς. Επεκτείνεται σε περαιτέρω κοινωνικοοικονομικούς λόγους όπως ο κίνδυνος των a posteriori διαφωνιών στις παρούσες συμφωνίες ενεργειακού εφοδιασμού λόγω πολιτικών αναταραχών ή φυσικών καταστροφών, τρομοκρατικών χτυπημάτων σε ενεργειακές εγκαταστάσεις ή αποτυχία επίτευξης μακροπρόθεσμων ενεργειακών συμφωνιών που θα επιτείνουν την ρευστότητα και την επικινδυνότητα του ενεργειακού εφοδιασμού. Τέλος , γεγονότα που μπορεί να διαταράξουν την αρχή της συνέχειας των συμφωνιών, όπως παραδείγματος χάριν η εκλογή του νέου προέδρου των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής, Ντόναλντ Τράμπ, ο οποίος ακύρωσε τη συμμετοχή των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής στη Συνθήκη για το περιβάλλον και την κλιματική αλλαγή, που υπεγράφη στο Παρίσι υπό την προεδρία Ομπάμα. Η ακύρωση αυτή, προκάλεσε πολλές και έντονες αντιδράσεις των κρατών-μελών

---

²⁸ IEA, World Energy Outlook 2007, Paris: IEA/OECD σ. 163

²⁹ IEA, The IEA Natural Gas Security Study, Paris: IEA/OECD, 1995, σ. 2

της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δημιουργώντας σύννεφα στις σχέσεις των δύο μερών από τη στιγμή που προκύπτει θεμελιώδη διαφορά στην εφαρμογή πολιτικών ενέργειας.

3.2.1 Η ενεργειακή ασφάλεια των καταναλωτών και το παράδειγμα της Ε.Ε.

Το βασικό ζητούμενο που οφείλει να εξασφαλίσει μια χώρα καταναλωτής είναι η συνεχής και ασφαλής προμήθεια ενεργειακών πόρων από διαφορετικούς παραγωγούς και για διαφορετικές μορφές ενέργειας καθώς θα έχει καταφέρει την αισθητή απομείωση του βαθμού εξάρτησης από λίγους ή συγκεκριμένους δρώντες. Στο κείμενο του Daniel Yergin αναφέρεται ένας πολύ συγκεκριμένος όρος για αυτό, όπου ειπώθηκε για πρώτη φορά από τον Βρετανό Πρωθυπουργό Ούνιστον Τσώρτσιλ, εκείνος της “διαφοροποίησης των πηγών”³⁰. Συνεχίζει υποδεικνύοντας ότι το ενεργειακό παιχνίδι είναι μια σκακιέρα ισορροπίας και καλής θελήσεως από τους διεθνείς δρώντες οι οποίοι προσπαθούν να λάβουν τη σειρά τους και τη θέση τους. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, προκειμένου να ενισχυθεί η θέση των καταναλωτών, απαιτείται από όλα τα κράτη-μέλη η πλήρης προσαρμογή τους στο ευρωπαϊκό δίκαιο και η παράλληλη εφαρμογή των κοινοτικών οδηγιών και των οδηγιών του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου με σκοπό οι εθνικές αρχές να λάβουν όλα τα απαραίτητα μέτρα που θα δημιουργήσουν τον χώρο για να ευδοκιμήσει ο υγιής ανταγωνισμός, που θα προσφέρει περισσότερους παρόχους και χαμηλότερες τιμές. Επίσης, προωθείται και η παράλληλη ύπαρξη προγραμμάτων ενημέρωσης, που θα ενημερώνουν τους Ευρωπαίους πολίτες κάθε χώρας για τις εναλλακτικές τους και τα δικαιώματά τους

---

³⁰ D Yergin, “Ensuring Energy Security. Old Questions New Answers”, *Foreign Affairs*, p. 76, http://www.un.org/ga/61/second/daniel_yergin_energysecurity.pdf

επάνω στον τομέα της ενέργειας. Τέλος, σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, θα επιδιωχθεί η σταδιακή κατάργηση των κανονιστικά ρυθμιζόμενων τιμών μέσω μιας συνολικής επιτυχούς οικονομικής και ανταγωνιστικής διακυβέρνησης.

3.2.2 Η ενεργειακή ασφάλεια της παραγωγής

Ζητούμενο των χωρών παραγωγής που στοχεύει την ενεργειακή τους και οικονομικής τους ασφάλεια αποτελεί η διαρκής εξασφάλιση των εσόδων έτσι ώστε να μπορούν να παράγουν συνεχώς αλλά και να υλοποιούν τα επενδυτικά τους σχέδια. Οι χώρες – παραγωγοί προτιμούν να έχουν συχνά συνεργάτες, χώρες ή εταιρείες που θα θεωρούνται αξιόπιστες ως προς την ολοκλήρωση της πληρωμής σε ποσοτικό και χρονικό ορίζοντα. Ενοχλούνται συχνά, καθώς όταν μειώνεται η χρήση – κατανάλωση κάποιου ενεργειακού πόρου, μειώνεται ταυτόχρονα και η παραγωγή, που εν συνεχεία επηρεάζει τον οικονομικό τους προγραμματισμό. Επιπροσθέτως, πεδίο της συνεχής τους συζήτησης και διαπραγμάτευσης αποτελεί το ιδιότροπο πλαίσιο είσπραξης φόρων καθώς οι χώρες καταναλωτές εισπράττουν περισσότερα λόγω της αξίας μεταπώλησης ενώ οι χώρες – παραγωγοί αντικειμενοποιούν την αξία σύμφωνα με την ακατέργαστη ύλη. Τέλος, ο πιο σημαντικός παράγοντας απειλής της ενεργειακής ασφάλειας των παραγωγών είναι η τρομοκρατία -όπως έχει συμβεί παλαιότερα στο Ιράκ και τώρα στη Συρία- όπου υπάρχουν άμεσες δυσμενείς συνέπειες στην παραγωγή και τη διάθεση, άρα αυτομάτως και στον οικονομικό τομέα της καθ' εκάστης χώρας.

Στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Επιτροπή έχει αποφασίσει την τροποποίηση του άρθρου 41 της συνθήκης της Ευρατόμ με σκοπό την περαιτέρω ασφαλή και αέναη

παραγωγή πυρηνικής ενέργειας. Αυτή η ενέργεια, η οποία θα παράγεται στους κόλπους της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα συντελέσει στην μείωση της ενεργειακής εξάρτησης της Ευρώπης από κάποιες μορφές εισαγόμενης ενέργειας και την απεξάρτηση από αφερέγγυους ενεργειακούς συνεργάτες, κίνηση που θα συντήξει τον μεγάλο ρυθμό ενεργειακής εξάρτησης. Επιπροσθέτως αυτό όμως, στο παραγόμενο μίγμα ενέργειας, οι ευρωπαϊκές χώρες καλούνται να αυξήσουν τη χρήση και τις υποδομές των ανανεώσιμων πηγών ενέργειάς τους και να μειώσουν δραματικά τη χρήση των μη συμβατικών ορυκτών πόρων, όπως συμβαίνει με το σχιστολιθικό φυσικό αέριο, αφού οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις είναι αρκετά μεγάλες.

3.3 Το παγκόσμιο σύστημα ενέργειας και η Ευρωπαϊκή ενεργειακή ασφάλεια

Το παγκόσμιο οικονομικό σύστημα, οι διεθνείς σχέσεις αλλά και η άμεση συνάρτηση μεταξύ τους, σχηματίζονται από συνεχείς, άμεσες ή έμμεσες αλληλεπιδράσεις μεταξύ κυβερνητικών, διακυβερνητικών ή ακόμα και μη κυβερνητικών οργανισμών όπως είναι οι κρατικές οντότητες, οι μεγάλες πολυεθνικές εταιρείες, τα σώματα του στρατού, τα κοινωνικά κινήματα αλλά κι εξωσυστημικές ομάδες, όπως είναι οι εξτρεμιστικές και τρομοκρατικές οργανώσεις. Η εμβάθυνση λοιπόν των διεθνών σχέσεων, του παγκόσμιου οικονομικού συστήματος αλλά και της διπλωματίας στο πεδίο της ενέργειας είναι αναγκαία, ποικιλόμορφη και πολυπαραμετρική. Η σχέση λοιπόν, ανάμεσα στην ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού και του παγκόσμιου συστήματος είναι πρόδηλη καθώς η παραγωγή, η επεξεργασία, η μεταφορά και η κατανάλωση της ενέργειας βρίσκονται στα

χέρια των κρατών ή των πολυεθνικών εταιριών. Αποφάσεις αυτών ή πιθανές αλλαγές στο οικονομικό και πολιτικό σύστημα μπορεί να επιφέρουν αρνητικές συνέπειες στη διαθεσιμότητα ή την τιμολόγηση του πετρελαίου και του φυσικού αερίου. Προκειμένου λοιπόν, η Ευρωπαϊκή Ένωση να αποδείξει ότι δεν είναι ένα εσωστρεφές έργο, οφείλει να αναδείξει ένα πιο ισχυρό και ενωμένο χαρακτήρα που θα μπορεί να προσδώσει εποικοδομητικές συνεργασίες προς το όφελος και το συμφέρον όλων των συμβαλλόμενων μερών. Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι υποχρεωμένη λοιπόν, να βελτιώσει την ικανότητά της να προβάλλει τη δυναμική της στην παγκόσμια αγορά ενέργειας. Στόχος της πρέπει να αποτελέσει η βελτίωση της διακυβέρνησης του παγκόσμιου συστήματος ενέργειας και να προσδώσει υγιή θεμέλια και όρους ανταγωνιστικότητας και διαφάνειας στη συγκεκριμένη αγορά.

Το πλαίσιο που έχει θέσει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στον τομέα του εμπορίου συνεισφέρει στην αναβάθμιση της ενεργειακής ασφάλειας αλλά και στην διάνθιση των επιλογών, έχοντας συμπεριλάβει σχεδόν όλο το εύρος της εμπορικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, διατάξεις που αφορούν τις ενεργειακές εμπορικές συμφωνίες. Επιπροσθέτως, σε περίπτωση που η Ευρωπαϊκή Ένωση διαπραγματεύεται ζητήματα ενεργειακού εφοδιασμού, πάντα με όρους βιωσιμότητας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θέτει πρωταρχικό γνώμονα τη συμπερίληψη στους όρους της συμφωνίας, ζητήματα όπως η πράσινη ανάπτυξη, οι μακροπρόθεσμες ρήτρες επανεξέτασης ή διακοπής της συμφωνίας, καθώς και το κλείδωμα των τιμών με βάση την ποσοτική ζήτηση, με παράλληλη αναγκαία προώθηση των ευρωπαϊκών ενεργειακών τεχνολογιών και υπηρεσιών στις ξένες χώρες³¹. Η Ευρωπαϊκή Ένωση επίσης, με σκοπό την αύξηση του πλουραλισμού των επιλογών της στην

---

³¹ Απόφαση αριθ. 994/2012/ΕΕ για τη θέσπιση μηχανισμού ανταλλαγής πληροφοριών όσον αφορά τις διακυβερνητικές συμφωνίες μεταξύ κρατών μελών και τρίτων χωρών στον τομέα της ενέργειας.

ενέργεια αλλά και τον επαναπροσδιορισμό της διπλωματικής της συμπεριφοράς και ταυτότητας, πλησιάζει τους έντονα δυνητικά ισχυρούς παίκτες του συστήματος στον τομέα της παραγωγής και της μεταφοράς της ενέργειας όπως είναι η Κίνα, το Αζερμπαϊτζάν, το Τουρκμενιστάν αλλά και η Αλγερία που θα την συνδέσει με την Αφρική και η Τουρκία που θα αποτελέσει τον μεταβατικό κόμβο από τη Μέση Ανατολή. Παραπλεύρως, επιπρόσθετο στόχο αποτελεί η αναγωγή και αναβάθμιση της Νορβηγίας, ως χώρα με καθοριστική για την ενεργειακή ασφάλεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης σημασία, επιθυμώντας την περαιτέρω αγορά πετρελαίου αλλά και την προσθήκη της ίδιας της χώρας στο εσωτερικό ενεργειακό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως ανταποδοτικό τέλος για την εξασφάλιση συνεχούς και ασφαλούς συνεργασίας. Εν συνεχεία αναζητείται ένα κανονιστικό πλαίσιο συνεργασίας, σε εταιρικό όμως επίπεδο, της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής στον τομέα της ενέργειας, που αν υλοποιηθεί, τότε το ενεργειακό κανονιστικό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα ενισχυθεί με την περαιτέρω παγκόσμια εφαρμογή του.

Τέλος, βασική προϋπόθεση μιας ασφαλούς ενεργειακής πολιτικής είναι και η καλή γειτονία. Υπό το πρίσμα αυτό, η Ευρωπαϊκή Ένωση εξετάζει το ενδεχόμενο του επαναπροσδιορισμού των σχέσεων με τη Ρωσία, με ζητούμενό της όρους ισοτιμίας, θεμιτού ανταγωνισμού και προστασίας του περιβάλλοντος. Καθοριστικό ζήτημα προς το προαναφερθέν βήμα αποτελεί η αναβάθμιση του στρατηγικού ρόλου και η προστασία της Ουκρανίας, για την οποία εξετάζονται ενδεχόμενα ποιοτικής και ποσοτικής αναβάθμισης τόσο του δικτύου μεταφορών, τηλεπικοινωνιών, ρεύματος και φυσικού αερίου, όσο όμως και τη δημιουργία ενός κανονιστικού πλαισίου που θα οδηγεί σε αύξηση της ενεργειακής απόδοσης σε ηλεκτρικό ρεύμα και τη διασύνδεση της χώρας με τα υπόλοιπα διευρωπαϊκά

δίκτυα με στόχο τη βαθμιαία μείωση της ενεργειακής της εξάρτησης από χώρες εισαγωγής ενέργειας.

Συμπεράσματα

Η σταδιακή ενοποίηση και ολοκλήρωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει μετασηματίσει ένα νέο status quo στο ενεργειακό παιχνίδι των διεθνών σχέσεων. Ένας σημαντικός παράγοντας ισχύς λοιπόν, αποτελεί και ο τομέας της ενέργειας. Οι ευρωπαϊκές χώρες σε συνακόλουθη πορεία με τους ευρωπαϊκούς θεσμούς εφαρμόζουν βαθμιαία τα αναγκαία εκείνα μέτρα για την θέσπιση και ολοκλήρωση της ενιαίας εσωτερικής αγοράς και της εσωτερικής αγοράς ενέργειας. Απώτερος στόχος αποτελεί η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της βιώσιμης ανάπτυξης που θα αντηχήσουν μέσα από πολιτικές που θα προσφέρουν αισθητή μείωση στις τιμές του καταναλωτή αλλά και στην διαρκή και ασφαλή εξυπηρέτηση του ενεργειακού εφοδιασμού. Η έλλειψη όμως, θεσμικής και νομικής συνοχής όσον αφορά την ασφάλεια του εφοδιασμού ανάμεσα στα κράτη-μέλη είναι μεγάλη, ζήτημα που μπορεί να προκαλέσει αναταραχές και διαφωνίες στην εσωτερική αγορά πετρελαίου και φυσικού αερίου λόγω μεγάλης εξωτερικής και σποραδικής ενεργειακής εξάρτησης. Όπως τονίστηκε και στα δύο μέρη της εργασίας, μοναδική μέθοδος διασφάλισης ενεργειακής επάρκειας και του ενεργειακού εφοδιασμού αποτελεί η συντονισμένη και αλληλέγγυα δράση των κρατών.

Οι χώρες παραγωγοί σε συνάρτηση λοιπόν με τον Διεθνή Οργανισμό Ενέργειας αλλά και τα κράτη που συμμετέχουν στις ενεργειακές συνεργασίες μαζί με την Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει να μπορούν να ορίζουν το γενικό επίπεδο των τιμών με βάση της λελογισμένης χρήσης – ζήτησης αλλά και οι συμφωνίες, να αποτελούν συμφωνίες του μακροπρόθεσμου σχεδιασμού που θα δίνουν πνοή στην αυτοδιάθεση και ανάπτυξη κάθε κράτους μέσα σε ένα ασφαλές παγκόσμιο περιβάλλον. Η Ευρωπαϊκή Ένωση όμως δεν

μπορεί να επαναπαυθεί στην κατάσταση αυτή και οφείλει να προχωρήσει τάχιστα στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση με άμεση και παράλληλη ανάπτυξη μηχανισμών και μέσων αντίδρασης και παρέμβασης σε περίπτωση που δημιουργηθούν καταστάσεις ισχυρής ή αμυδρής ενεργειακής κρίσης. Οι μηχανισμοί αυτοί θα συμβάλλουν επίσης στην ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς ενέργειας αλλά θα δημιουργήσουν παράλληλα, τα απαραίτητα εκείνα μέτρα που θα προλαμβάνουν τους μόνιμους και περιστασιακούς κινδύνους πολιτικής και οικονομικής φύσης αλλά και θα δημιουργούνται το έδαφος, για ένα ασφαλές πεδίο συνεργασίας με εταίρους, χώρες – παραγωγούς, τις χώρες του ΟΠΕΚ αλλά και τους μεγάλους δρώντες, όπως είναι οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, η Ρωσία και η Κίνα.

Βιβλιογραφικές αναφορές:

Γιώργος Γεννηματάς (2008), *Ενέργεια και Πολιτική στη Νοτιοανατολική Ευρώπη και στον κόσμο*, Αθήνα: Πεδίο

Θεόδωρος Τσακίρης, *Η Γεωπολιτική Προϊστορία των Ενεργειακών Αντιπαραθέσεων Η.Π.Α.-Ρωσίας στην Ευρώπη και η Στρατηγική Σημασία του Ρωσό-Βουλγαρό-Ελληνό-Ιταλικού Αγωγού (South Stream)*, Κείμενα Ανάλυσης ΕΚΕΜ

Μάριος Καμχής, (2007) *Η ενοποίηση του Ευρωπαϊκού χώρου 1986-2006*. Αθήνα: Κριτική.

Επίσημη εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 30/3/10, C83/144 - C83/145

Επίσημη εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 5/6/2009, οδηγία 2009/28/ΕΚ Του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Απριλίου 2009 σχετικά με την προώθηση της χρήσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές και την τροποποίηση και τη συνακόλουθη κατάργηση των οδηγιών 2001/77/ΕΚ και 2003/30/ΕΚ (Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ).

Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών - Ευρωπαϊκό Στρατηγικό Σχέδιο Ενεργειακών τεχνολογιών (σχέδιο ΣΕΤ), Βρυξέλλες, 22.11.2007

Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 256/2014 Του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26ης Φεβρουαρίου 2014, σχετικά με την κοινοποίηση στην Επιτροπή των επενδυτικών σχεδίων σε ενεργειακή υποδομή εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, την αντικατάσταση του κανονισμού (ΕΕ, Ευρατόμ) αριθ. 617/2010 του Συμβουλίου και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 736/96 του Συμβουλίου

Ψήφισμα της Συμβουλευτικής Επιτροπής της ΕΚΑΧ σχετικά με τη Λευκή Βίβλο «μια ενεργειακή πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης» (96/C 232/03)

Απόφαση αριθ. 994/2012/ΕΕ για τη θέσπιση μηχανισμού ανταλλαγής πληροφοριών όσον αφορά τις διακυβερνητικές συμφωνίες μεταξύ κρατών μελών και τρίτων χωρών στον τομέα της ενέργειας.

International Energy Agency Publications, “Co2 Emissions from fuel combustion - 2016 Edition - Key Co2 Emission Trends”

A slippery European energy outlook, International Herald Tribune, 2005

European Energy Charter Conference, Energy Charter Treaty, Annex 1, 17/12/1994

Commission Green Paper of 29 November 2000 Towards a European strategy for the security of energy supply [COM(2000) 769 final

International Energy Agency, Development of competitive gas trading Continental Europe. How to achieve workable competition in European gas markets? Paris, 2008: OCDE/IEA

Ramboil Oil & Gas, (2008), TEN-Energy Corridors for Energy Transmission, Prepared for the European Commission

IEA, World Energy Outlook 2007, Paris: IEA/OECD

IEA, The IEA Natural Gas Security Study, Paris: IEA/OECD, 1995

Ιστοσελίδες:

http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/treaties_euratom_en.htm

http://www.opec.org/opec_web/en/about_us/24.htm

http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/el/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.7.1.html

Οδηγία 2003/87/EK για τη θέσπιση συστήματος εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής αερίων θερμοκηπίου.

- <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=URISERV:128012>

<https://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/en/h2020-section/euratom>

Commission Green Paper of 8 March 2006: "An European strategy for sustainable, competitive and secure energy", http://europa.eu/legislation_summaries/energy/european_energy_policy/127062_en.htm

Council Directive 2006/67/EC of 24 July 2006 “ Imposing an obligation on Member States to maintain minimum stocks of crude oil and/or petroleum products ”, http://europa.eu/legislation_summaries/energy/external_dimension_enlargement/127071_en.htm

Council Directive 2004/67/EC of 26 April 2004 concerning measures to safeguard security of natural gas supply , http://europa.eu/legislation_summaries/other/127047_en.htm

Communication from the Commission to the European Parliament and the Council European Energy Security Strategy, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014DC0330&from=EN>

Στροφή του ενεργειακού ενδιαφέροντος στην Ανατολική λεκάνη της Μεσογείου και την Κασπία θάλασσα, http://europa.eu/legislation_summaries/energy/internal_energy_market/127066_en.htm

D Yergin, “Ensuring Energy Security. Old Questions New Answers”, Foreign Affairs,, http://www.un.org/ga/61/second/daniel_yergin_energysecurity.pdf